

Aktualizētais tirgus nepilnību izvērtējums finanšu pieejamības jomā

**Aktualizētais tirgus nepilnību izvērtējums finanšu pieejamības jomā:
Finanšu instrumentu programmu īstenošanas progresa ziņojums**

Rīga, 2017

Ievads

Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Regulas (ES) Nr. 1303/2013, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu 37.panta 2.punkta g) apakšpunktā noteikts, ka ex-ante novērtējums ir pārskatāms un atjaunojams, ja ex-ante novērtējums vairs nevar precīzi atspoguļot tirgus apstākļus īstenošanas laikā. Papildus Ministru kabineta 2016.gada 1.marta noteikumu Nr.118 “Noteikumi par finanšu instrumentu un fondu fonda īstenošanas kārtību darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 3.1.1. specifiskā atbalsta mērķa “Sekmēt mazo un vidējo komersantu izveidi un attīstību, īpaši apstrādes rūpniecībā un RIS3 prioritārajās nozarēs” un 3.1.2. specifiskā atbalsta mērķa “Palielināt straujas izaugsmes komersantu skaitu” pasākumu ieviešanai” (turpmāk – MK noteikumi Nr.118) 25.1.apakšpunkts nosaka, ka Ekonomikas ministrijai (turpmāk – EM) ir pienākums reizi gadā pārskatīt un līdz kārtējā gada 1.maijam precizēt tirgus nepilnību izvērtējumu saskaņā ar apstiprinātajām valsts atbalsta programmām.

Nacionālie, kā arī Eiropas Savienības (turpmāk – ES) tiesību akti nenosaka formu, kādā veicama tirgus nepilnību izvērtējuma finanšu pieejamības jomā aktualizācija, tādēļ aktualizēts tirgus nepilnību izvērtējums finanšu pieejamības jomā ir sagatavots informatīvā ziņojuma formā.

2017.gada 1.ceturksnī EM ir izvērtējusi finanšu sektora tirgus situāciju un pieejamos finanšu resursus attiecībā uz finansējuma pieejamību mikro, maziem un vidējiem uzņēmumiem, kā arī esošo finanšu instrumentu ieviešanas progresu, un secina, ka tirgus situācija ir mainījusies attiecībā uz komercbanku kreditēšanas aktivitātēm, kā arī tirgū pieejami jauni instrumenti, kas papildina jau esošos. EM secina, ka, vadoties no līdzšinējās pieredzes un programmu ieviešanas progresā, izvirzītos mērķus finanšu nodrošināšanas jomā ir iespējams efektīvāk sasniegt, izmantojot atbilstošu finansējuma avotu.

Līdz ar to šī informatīvā **ziņojuma mērķis ir** aprakstīt izmaiņas, kas notikušas tirgū salīdzinājumā ar 2015.gada 30.aprīlī apstiprināto tirgus nepilnību izvērtējumu finanšu pieejamības jomā, norādot uz aktuālo finanšu tirgus situāciju un ieskicējot nepieciešamās izmaiņas ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.-2020.gada plānošanas perioda finanšu instrumentu īstenošanā, tajā skaitā analizējot arī finanšu instrumentiem pieejamā Eiropas Reģionālā attīstības fonda (turpmāk – ERAF) finansējuma apjoma dimensiju salīdzinājumā ar aktuālo situāciju un sasniegtiem rezultātiem. Analīzes ietvaros tika nonākts pie secinājuma, ka vairumu ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.-2020.gada plānošanas perioda finanšu instrumentu veidus nav nepieciešams mainīt, izņemot biznesa eņģeļu ko-investīciju fondu, kuru ieviešana netiek plānota, izmantojot ERAF finansējumu, bet var tikt aktualizēta tās nepieciešamība, vērtējot pieprasījuma izmaiņas nākotnē. Analīzes ietvaros tiek secināts, ka ir mainījusies tirgus situācija konkrētos segmentos, konkrētu finanšu instrumentu ieviešanas nišes, kā arī nepieciešamība novirzīt noteiktu ERAF finansējuma apmēru, lai nodrošinātu pēc iespējas lietderīgāku un tirgus situācijai atbilstošu publisko resursu izlietojumu. Minētās

finanšu pārdales pēc būtības neietekmē Altum īstenotās atbalsta programmas un to nosacījumus.

Papildus šī informatīvā ziņojuma pielikumos atspoguļotas fondu fonda investīciju stratēģijas, kas izstrādātas saskaņā ar Ministru kabineta 2016.gada 1.marta noteikumu Nr.118 "Noteikumi par finanšu instrumentu un fondu fonda īstenošanas kārtību darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 3.1.1. specifiskā atbalsta mērķa "Skmēt mazo un vidējo komersantu izveidi un attīstību, īpaši apstrādes rūpniecībā un RIS3 prioritārajās nozarēs" un 3.1.2. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt straujas izaugsmes komersantu skaitu" pasākumu ieviešanai" 10. punktu un kas tiek precizētas atbilstoši aktuālajām finanšu instrumentu valsts atbalsta noteikumu redakcijām.

1. Pieejamie finanšu instrumenti un ieviešanas progress

ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.-2020.gada plānošanas perioda finansējuma ietvaros atbalsts maziem un vidējiem komersantiem finanšu instrumentu veidā tiek sniegts Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" (turpmāk – DP) 3.prioritārā virziena "Mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspēja" ietvaros. Šie finanšu instrumenti tiek līdzfinansēti no DP paredzētajiem ERAF līdzekļiem. Vairākiem finanšu instrumentiem papildus ERAF līdzekļiem ir piešķirts arī ES struktūrfondu iepriekšējo plānošanas periodu (2004.-2006. un 2007.-2013.) finanšu instrumentu programmu atmaksātais finansējums, kopumā 13,98 milj. EUR apmērā.

ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2007.-2013.gada plānošanas periodā papildus ES fondu līdzekļiem, aktivitātēs tika izlietoti 44.1 milj. EUR atmaksātā finansējuma un procentu ieņēmumi no brīvo līdzekļu izmantošanas. Tādā veidā tika nodrošināts būtisks papildus finansējums atbalstam mazajiem un vidējiem komersantiem.

Jāpiemin, ka arī turpmāk būs pieejams atmaksātais finansējums no aktuālā un iepriekšējo plānošanas periodu finanšu instrumentu programmām, kurš varēs tikt izmantots esošā perioda programmās kā papildus līdzekļi ERAF finansējumam. Atmaksātā finansējuma izmantošana finanšu instrumentos ir efektīvāka, jo kontroles sistēmas prasības ir salīdzinoši vieglākas un administrēšanas slogs mazāks, ņemot vērā, ka uz atmaksātiem līdzekļiem nav attiecināmas visas regulējuma prasības, kas attiecināmas uz ERAF finanšu līdzekļiem. Attiecīgi reciklētais finansējums uzskatāms par elastīgāku gan attiecībā uz līdzekļu piešķiršanu, gan uzraudzību attiecībā uz institūciju, kas piešķir finansējumu, un attiecībā uz gala labuma guvēju (nav nepieciešams izpildīt visas prasības, kas attiecināmas uz struktūrfondu saņemšanu).

ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.-2020.gada plānošanas perioda finanšu instrumentu programmu mērķi ir skmēt mazo un vidējo komersantu (turpmāk – MVK) izveidi un attīstību, īpaši apstrādes rūpniecībā un RIS3 prioritārajās nozarēs (3.1.1. specifiskā atbalsta mērķis "Skmēt mazo un vidējo komersantu izveidi un attīstību, īpaši apstrādes rūpniecībā un RIS3 prioritārajās nozarēs" (turpmāk – 3.1.1.SAM)) un palielināt straujas izaugsmes komersantu skaitu (3.1.2. specifiskā atbalsta mērķis "Palielināt straujas izaugsmes komersantu skaitu" (turpmāk - 3.1.2.SAM)). Visas finanšu instrumentu programmas ir izstrādājuši atbildīgā iestāde - Ekonomikas ministrija, to uzraudzību nodrošina sadarbības iestāde – Centrālā finanšu un līgumu aģentūra, savukārt programmu praktisko ieviešanu nodrošina AS "Attīstības finanšu

Aktualizētais tirgus nepilnību izvērtējums finanšu pieejamības jomā

institūcija Altum” (turpmāk – Altum). Šobrīd ir paredzēti sekojoši finanšu instrumenti no ERAF finansējuma:

Tabula Nr.1

Līdzšinēji noteiktais publiskais un privātais finansējums ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014-2020.gada plānošanas perioda finanšu instrumentu programmu īstenošanai.

Finanšu instruments	Kopējais finansējums, M EUR	ERAF finansējums, M EUR	Privātais finansējums, M EUR	Cits finansējums, M EUR
Izaugsmes kapitāla fondi	53,75	30.0	23,75	0
Sēklas un sākuma riska kapitāla fondi	44,8	30.0	14,8	0
Akselerācijas fondi	16,375	15.0	1,375	0
Biznesa eņģeļi	10.416	10.416	0	0
Paralēlie aizdevumi	32.98	7.0	20.0	5.98 (atmaksas)
Aizdevumu garantijas	28.0	22.0	0	6,00 (atmaksas)
Starta un mikroaizdevumi	37.0	12.0	23,0	2,0 (atmaksas)
Kopā	223,32	126,416	82,925	13,98

Paredzētais valsts atbalsts finanšu instrumentu veidā aptver visas identificētās tirgus nepilnības finansējuma pieejamības jomā komersantiem dažādās attīstības stadijās. Galvenais valsts atbalsta mērķis ir sniegt atbalstu tādā apmērā, lai veicinātu tirgus attīstību, tajā pat laikā nekropļojot konkurenci un nekonkurējot ar privāto sektoru.

ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2007.-2013.gada plānošanas perioda programmu ieviešanas rezultāti liecina par stabilu pieprasījumu pēc finanšu instrumentiem. Līdz ar to ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.-2020.gada plānošanas periodā tiek piedāvāti līdzīgi finanšu instrumenti gan uzņēmējdarbības uzsākšanai, gan attīstībai.

1.1. Aizdevumu garantijas

Līdz 2016.gada maija beigām aizdevumu garantijas bija pieejamas ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2007.-2013.gada plānošanas perioda aktivitāšu ietvaros. Kopumā perioda ietvaros tika izsniegtas 564 aizdevumu garantijas 158.51 milj. EUR apmērā, nodrošinot pieeju komercbanku aizdevumiem 426.26 milj. EUR apmērā. Aizdevumu garantijas galvenokārt izsniegtas apstrādes rūpniecības nozares uzņēmumiem.

Arī ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.–2020.gada plānošanas periodā uzņēmējiem ir pieejamas aizdevumu garantijas biznesa uzsākšanai un attīstībai situācijās, kad uzņēmuma pašu līdzekļi nav pietiekams nodrošinājums, lai piesaistītu nepieciešamo finansējumu no komercbankām vai uzņēmums tiek klasificēts kā pārāk riskants.

Programma darbojas kopš 2016.gada jūnija, un jau uz 2017.gada 30.septembri ir noslēgti 206 aizdevumu garantiju līgumi par 34 miljoniem EUR, kas liecina par nemainīgi augsto pieprasījumu pēc šāda veida finanšu instrumentiem.

Lai samazinātu administratīvo slogu un veicinātu aizdevumu garantiju piesaisti arī neliela apjoma projektiem 2017.gada 2.ceturksnī Altum ir uzsākusi jaunu sadarbības

formu ar komercbankām aizdevumu garantiju izsniegšanā, kas būtiski samazina aizdevumu garantiju piešķiršanai nepieciešamo laiku un administratīvos resursus, līdz ar to ir pieejamākas uzņēmējiem kā papildus nodrošinājums neliela apjoma aizdevumiem.

Papildus 2017.gada 5.septembrī tika apstiprināta valsts atbalsta programma portfeļgarantijām¹, kas ir Latvijā vēl nebijis finanšu instruments un tiks finansēts pilnīgi no atmaksātā publiskā finansējuma finanšu instrumentos. Atbalsta programmu ievieš Altum, kas atklātas atlases procesā izraudzīsies kredītiestādes, kuras pašas, bez Altum tiešas iesaistes, noteikta finansējuma apjoma ietvaros varēs uzņēmumiem piešķirt aizdevumu ar valsts garantiju. Portfeļgarantiju komercbankas varēs piemērot investīciju un apgrozāmo līdzekļu aizdevumiem un līzīngam, kuri ir apjomā līdz 250 tūkstošiem. EUR.

Ņemot vērā ieviestās izmaiņas aizdevumu garantiju instrumentā, kā arī portfeļgarantiju instrumenta ieviešanu 2018.gada sākumā, EM prognozē, ka turpmāk būtiski pieaugs garantēto finanšu pakalpojumu portfelis tieši neliela apjoma aizdevumu jomā, savukārt individuālās garantijas tiks sniegtas lielāka apjoma komercbanku aizdevumiem.

Papildus jāmin, ka Eiropas Stratēģisko investīciju fonda ietvaros Altum 2016.gadā ir noslēgusi līgumu ar Eiropas Investīciju fondu (turpmāk – EIF) par garantiju sniegšanu inovatīviem uzņēmumiem komercbanku aizdevumiem (Innovfin programma), un 2017.gada septembrī – par garantiju sniegšanu Altum aizdevumiem līdz 150 tūkst. EUR augsta riska projektiem (Cosme programma). Innovfin programmas ietvaros līdzšinēji ir izsniegtas 8 garantijas 1,5 milj. EUR apmērā.

1.2. Starta un mikroaizdevumi

Starta aizdevumu programma ir nozīmīgs valsts atbalsta veids uzņēmumiem agrīnas stadijas fāzē. Jau ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2007.-2013.gada plānošanas periodā starta programma bija viena no populārākajām valsts atbalsta programmām jauno uzņēmēju vidū un ar tās palīdzību savu komercdarbību Latvijā uzsāka daudz jauni un šobrīd jau populāri mazie un vidējie uzņēmumi. ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2007.-2013.gada plānošanas periodā kopumā tika izsniegti 1559 starta aizdevumi par kopējo summu 30.79 milj. EUR, no kuriem 27.74 milj. EUR aizdevumu summas un 3.05 milj. EUR granti procentu likmju subsīdijām.

Kopš 2016.gada jūnijā arī aktuālā plānošanas perioda ietvaros tiek sniegti starta aizdevumi dzīvotspējīgu biznesa projektu īstenošanai – investīcijām un apgrozāmiem līdzekļiem. Aizdevumus izsniedz komersantiem, kas nav vecāki par 3 gadiem no dibināšanas brīža², savukārt maksimālā aizdevuma summa ir 150 000 EUR. Starta aizdevumi ir būtisks instruments uzņēmējdarbības uzsācējiem, nodrošinot pieeju finansējumam perspektīvu un dzīvotspējīgu biznesa projektu īstenošanai tiem saimnieciskās darbības veicējiem, kuriem nepietiekama nodrošinājuma, saimnieciskās darbības vēstures, kredītvēstures, neto ieņēmumu plūsmas vai esošo kredītsaistību apjoma dēļ nav iespēju piesaistīt finansējumu no finanšu tirgus dalībniekiem

¹ 2017.gada 12.septembra MK noteikumi Nr.537 “Noteikumi par portfeļgarantijām sīko (mikro), mazo un vidējo komersantu kreditēšanas veicināšanai”

² Saskaņā ar EM izstrādātajiem grozījumiem MK noteikumos Nr.328 (VSS-890) plānots atbalstīt uzņēmumus to pirmajos piecos gados kopš to dibināšanas.

(komercbankām, privātajiem investoriem) biznesa projektu īstenošanai nepieciešamajā apmērā.

Papildus ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2007.-2013.gada plānošanas periodā gan ar Altum starpniecību, gan izmantojot finanšu starpnieku pakalpojumus kopš 2014.gada jūlija tika sniegti mikroaizdevumi. Kopumā līdz iepriekšējā plānošanas perioda slēgšanai tika izsniegti 221 mikroaizdevumi par kopējo summu 2.76 milj. EUR

Arī ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.-2020.gada plānošanas periodā uzņēmējiem ir pieejami mikroaizdevumi (līdz 25 000 EUR) maza uzņēmuma dibināšanai un izaugsmei, un uz 2017.gada septembra beigām ir noslēgti 72 mikroaizdevumi līgumi par summu 0.87 milj. EUR.

Papildus ES struktūrfondu programmām Altum ir iesniedzis pieteikumu Eiropas Komisijas Nodarbinātības un sociālo inovāciju (turpmāk - EaSI) mikrokreditēšanas programmas aizdevumiem un šobrīd notiek komunikācija ar EIF par līguma noslēgšanu 5-10 milj. EUR apmērā.

1.3. Paralēlie aizdevumi

ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.- 2020.gada plānošanas periodā uzņēmumiem ir pieejami paralēlie aizdevumi, kas pēc būtības ir līdzīgi iepriekšējā plānošanas periodā piedāvātajiem mezanīna aizdevumiem. Paralēlo aizdevumu pieejamība nodrošina iespējas saņemt finansējumu tiem saimnieciskās darbības veicējiem, kuriem komercbanku kreditēšanas politikai neatbilstošu finanšu rādītāju (kā piemēram, uzņemto saistību pret neto ieņēmumiem attiecības, nepietiekama pašu kapitāla, nodrošinājuma) dēļ nav iespējams saņemt finansējumu no komercbankām nepieciešamajā apmērā dzīvotspējīgu investīciju projektu realizēšanai.

Paralēlo aizdevumu instruments ļauj risināt gan nodrošinājuma problēmu, gan nepietiekamas naudas plūsmas problēmu, kā arī savā veidā risina situācijas, kad komercbanka ir sasniegusi maksimālo akceptējamo riska līmeni uz konkrēto klientu vai darījumu un nespēj pati nofinansēt darījumu pilnā apmērā. Pirmkārt, izmantojot paralēlo aizdevumu, banka saglabā pirmās kārtas ķīlas tiesības uz darījuma nodrošinājumu, tādējādi, sadalot ekspozīciju, bankām ir iespēja uzlabot nodrošinājuma/aizdevuma attiecību un samazināt prognozējamus zaudējumus. Otrkārt, ALTUM ir iespējams daļu no aizdevuma pamatsummas atlikt uz aizdevuma termiņa beigām, kas ir veids, kā atslogot klientu naudas plūsmu, un atbalstīt augstāka riska projektus. Treškārt, šobrīd ir iespējams veidot darījumu struktūru tā, lai bankas aizdevums tiktu atmaksāts pirms ALTUM paralēlā aizdevuma atmaksas uzsākšanas, kas ļauj ALTUM aizdevuma daļu uzskatīt par tehniski subordinētu. Šīs iespējas padara produkta izmantošanu saprotamāku no komercbanku kredītpolitikas viedokļa.

Savukārt no klientu – uzņēmēju perspektīvas paralēlais aizdevums ir veids, kā samazināt nepieciešamo klienta paša līdzdalību, kuru bieži vien uzņēmumiem ir visai grūti akumulēt.

Programma darbojas kopš 2016.gada jūlija un līdz 2017.gada septembra beigām ir noslēgti 7 aizdevumu līgumi par kopējo summu 0.88 milj. EUR. Tiek prognozēts, ka paralēlo aizdevumu instrumenta ietvarā tiks atbalstīti 50 saimnieciskās darbības veicēji, pieņemot, ka vidēji viena paralēlā aizdevuma summa mikro, mazajiem un vidējiem saimnieciskās darbības veicējiem būs 500 000 euro (kopā programmas ietvaros paredzēts piešķirt 50 šādus aizdevumus), bet lielajiem saimnieciskās darbības veicējiem - 750 000 euro (kopā programmas ietvaros paredzēts piešķirt 6-7 šādus aizdevumus).

Ņemot vērā programmas specifisko fokusu, ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2007.-2013.gada plānošanas periodā programma bija maz izmantota, tomēr tika rīkoti dažādi mārketinga pasākumi, lai iepazīstinātu uzņēmējus ar šāda pakalpojuma pieejamību. Kopumā iepriekšējā plānošanas perioda ietvaros tika izsniegti 28 mezanīna aizdevumi par kopējo summu 15.2 milj. EUR. Lai veicinātu paralēlo aizdevumu instrumenta popularitāti Altum īsteno daudzveidīgus izglītojošus marketinga pasākumus. 2017.gadā Altum piedalījās vairāk kā 420 pasākumos, no tiem vairāk kā 50 bija Altum organizēti, turklāt izveidojusies veiksmīga sadarbība ar partneriem (komercbankas, LIAA, LTRK, LLKC, pašvaldības).

1.4. Riska kapitāla instrumenti

ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.-2020.gada plānošanas periodā uzņēmumiem to agrīnajā un vēlīnajā attīstības stadijā tiek paredzēti riska investīciju produkti. Turpinot ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2007.-2013.gada plānošanas perioda pieredzi un ņemot vērā tirgus attīstības tendences, plānots piedāvāt vairākus riska kapitāla instrumentus, kas tiks ieviesti ar publiskās iepirkumu procedūrās izvēlētu finanšu starpnieku palīdzību.

Tehnoloģiju akceleratori – programma paredzēta inovatīviem jaunuzņēmumiem biznesa idejas, uzņēmuma un produkta izveidei un attīstībai ar mērķi veicināt to izaugsmi un konkurētspēju, īpaši tehnoloģiskiem un rūpnieciskiem projektiem. Pirmssēklas finansējums uzņēmuma izveidei, konsultācijām un produkta izstrādei, izpētei, novērtēšanai un apstiprināšanai tiks sniegts līdz 50 000 EUR, un sēklas finansējums uzņēmumiem, kas būs veiksmīgi izgājuši pirmssēklas ieguldījumu posmu, tālākai izaugsmei, produkta un saimnieciskās darbības modeļa attīstīšanai – līdz 250 000 EUR. Programmas nosacījumi ir apstiprināti, ir noslēdzies finanšu starpnieku atlases process publiskās iepirkumu procedūras ietvaros, un šobrīd tiek slēgti līgumi ar finanšu starpniekiem. Paredzams, ka akcelerācijas programmas uzsāks savu darbību 2018.gada 2. un 3.ceturksnī.

Sēklas, sākuma un izaugsmes kapitāla fondi – programmas paredzēta investīcijām inovatīvos uzņēmumos ar strauju izaugsmes potenciālu. Sēklas un sākuma kapitāla investīcijas paredzētas uzņēmumiem to agrīnajā attīstības stadijā, kur tradicionālie finansētāji atturas ieguldīt augstā riska dēļ. Savukārt izaugsmes kapitāla investīcijas jau tiks veiktas darbojošos uzņēmumos to tālākai attīstībai. Sēklas un sākuma kapitāla un izaugsmes kapitāla investīcijas var būt kā ieguldījums uzņēmuma pašu kapitālā un kvazikapitāla veidā. Programmas nosacījumi ir apstiprināti un norisinās finanšu starpnieku atlase. Ņemot vērā privātā līdzfinansējuma piesaisti, paredzams, ka fondi uzsāks savu darbību 2018.gada vidū.

Biznesa eņģeļu ko-investīciju fonds – sākotnēji programmu tika plānots īstenot sadarbībā ar EIF, taču 2016.gada 21.novembrī no EIF tika saņemts atteikums, pamatojoties uz neattīstīto biznesa eņģeļu tīklu Latvijā un attiecīgi nepietiekamu pieprasījumu tirgū. Lai veicinātu biznesa eņģeļu aktivitātes un nodrošinātu komercbanku finansējumam alternatīvus finanšu risinājumus tirgū, 2016.gada 17.martā tika noslēgts sadarbības līgums starp ALTUM un biedrību “Latvijas Biznesa Eņģeļu Tīkls”, kā ietvaros ALTUM un biznesa eņģeļu finansējums tiek kombinēts, sniedzot iespējas biznesa uzsācējiem saņemt finansējumu vai saņemt to lielākā apmērā, kad ir nepietiekams līdzfinansējums un nodrošinājums aizdevumam komercbankā. Pilotprojekta ietvaros līdz šim ir noslēgti pieci kopinvestīciju līgumi par ALTUM finansējuma daļu 144 500 EUR apmērā, kas veido 4,8 % no sadarbības programmā pieejamā ALTUM budžeta – 3 milj. EUR.

Papildus ES struktūrfondu programmām, finansiāli ietilpīgas riska kapitāla investīcijas piedāvā arī **Baltijas Inovāciju fonds** (turpmāk – BIF). BIF ir inovatīva Baltijas mēroga ieguldījumu iniciatīva, kas izveidota ar mērķi palielināt privātā un riska kapitāla finansējuma pieejamību Baltijas valstu uzņēmumiem. BIF finansē un administrē riska kapitāla un sākuma kapitāla fondus, kuri veic agrīnās un izaugsmes stadijas riska kapitāla investīcijas Baltijas mēroga mazos un vidējos uzņēmumos, investīcijas ir apmērā no 3 līdz 15 milj. EUR uzņēmumā. BIF līdzšinēji ir aktīvi 5 riska kapitāla fondi, un to ietvaros ir veiktas 20 riska kapitāla investīcijas kopumā 96,5 milj. EUR apmērā.

2. Tirgus situācijas izvērtējams

2.1. Tirgus dalībnieku aktivitātes MVU segmentā

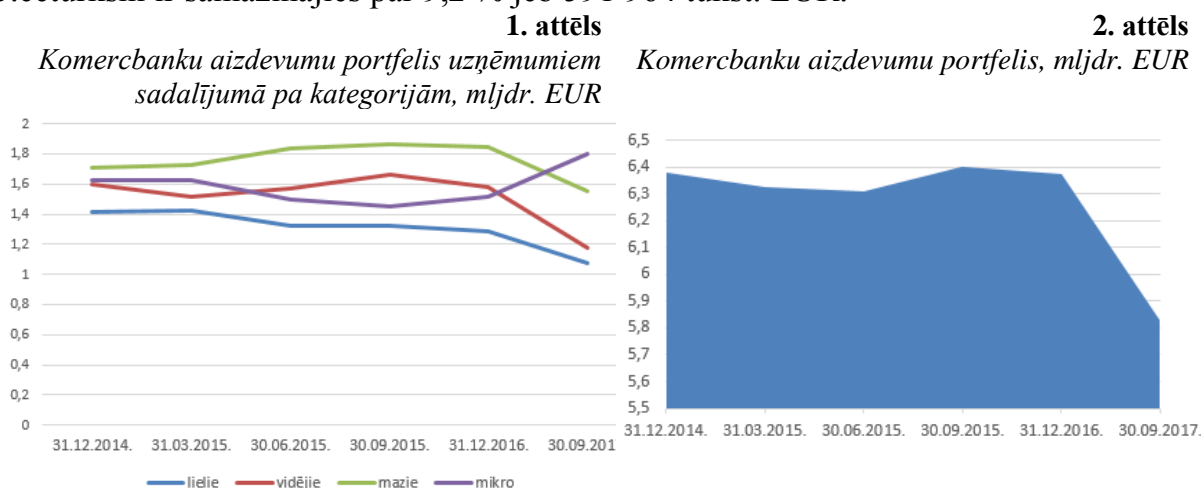
Kopš ex ante ziņojuma apstiprināšanas 2015.gadā, vērojama finanšu tirgus pozitīva attīstība, īpaši attiecībā uz komercbanku aktivitātēm uzņēmumu kreditēšanā, kā arī tautsaimniecības attīstībā kopumā, vienlaikus tikusi uzsākta valsts atbalsta programmu īstenošana finanšu pieejamības sekmēšanai tajos segmentos, kur pastāv tirgus nepilnības un nepieciešams valsts atbalsts. Izvērtējums veikts, lai vispārēji secinātu, vai 2015.gadā apstiprināta ex ante ziņojumā aplūkotajos segmentos joprojām pastāv tirgus nepilnības, attiecīgi ir pamatojums valsts intervencei konkrētā segmentā.

Tirgū joprojām ir konstatējamas nepilnības attiecībā uz finansējuma pieejamību atsevišķām komersantu grupām, turpmākā ziņojuma daļā tiks analizēta konkrētu finanšu tirgus segmenti, kā arī konkrētas valsts atbalsta programmas, lai secinātu, vai arī sašaurinātas analīzes ietvaros, tas ir, pētot konkrētu segmentu, iespējams konstatēt līdzvērtīgu dinamiku.

Finanšu tirgus analīzes ietvaros minētajā segmentā EM ir analizējusi Finanšu un kapitāla tirgus komisijas un Latvijas Komercbanku asociācijas sniegtos datus, lai analizētu konkrētos tirgus segmentus, kā arī vērtējusi Altum sniegtos datus par konkrētu finanšu instrumentu programmu sasniegtajiem rezultātiem no programmu uzsākšanas brīža līdz 2017.gada pirmajos trīs ceturkšņos. Tā kā joprojām var tikt identificēti šķēršļi (skatīt 2.2. nodaļu) finansējuma saņemšanas iespējām no tirgus dalībniekiem noteiktiem uzņēmumu tipiem, ir ticis secināts, ka tirgū pastāv nepilnības, un tirgus analīze palīdzēs identificēt, kādas izmaiņas ir konstatējamas konkrētā segmentā, attiecīgi, kāda valsts

intervence ir nepieciešama. Savukārt finanšu instrumentu programmas rezultātu analīze norādīs uz konkrēto programmas atdevi un iespējamiem uzlabojumiem.

Saskaņā ar Finanšu un kapitāla tirgus komisijas (turpmāk – FKTK) datiem rezidentu uzņēmumiem komercbanku aizdevumu portfelis uz 2017.gada 1.ceturksni sastādīja 6 421 729 tūkst. EUR, kas salīdzinoši ar 2016.gada 3.ceturksni ir palielinājies par 4,8 %, savukārt 2017.gada pirmajos trijos ceturkšņos identificējamās svārstības, proti aizdevumu portfelis sastādīja 5 829 765 tūkst. EUR, kas salīdzinoši ar 2016.gada 3.ceturksni ir samazinājies par 9,2 % jeb 591 964 tūkst. EUR.

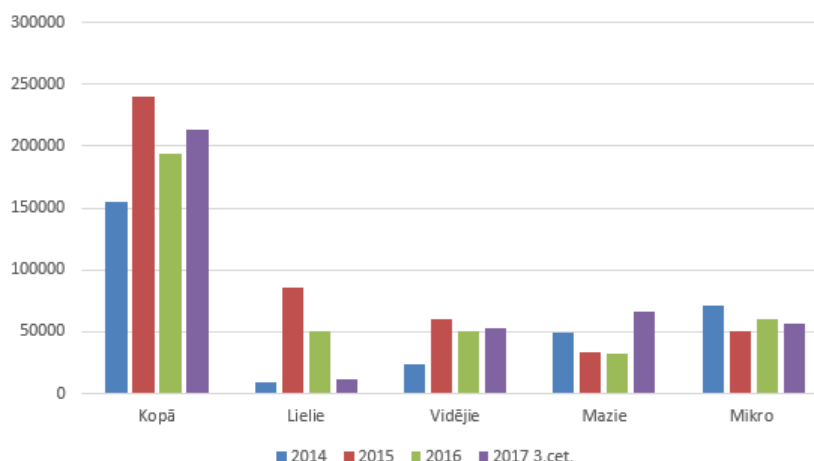

Saskaņā ar FKTK datiem uzņēmumu kreditēšana kopumā sastāda būtisku daļu no kopējā aizdevumu portfeļa. 2017.gada 3.ceturksnī rezidentu uzņēmumu kreditēšana sastādīja 47% no kopējā rezidentu aizdevumu portfeļa, savukārt MVU daļa uzņēmumu aizdevumu portfelī sastādīja 78 % jeb 4 536 486 tūkst. EUR. Uzņēmumiem jauno izsniegto kredītu apjoms uz 2017.gada 3.ceturksni sastādīja 51 % jeb 212 857 tūkst. EUR no kopējā rezidentiem (nebankām) izsniegto aizdevumu apmēra, un MVU daļa no uzņēmumiem izsniegto kredītu apjoma sastādīja 83 % jeb 177 480 tūkst. EUR.

Lai arī konstatēts, ka daļai uzņēmējdarbības uzsācēju mikro un mazo uzņēmumu segmentā ir problēmas saņemt finansējumu no tirgus dalībniekiem (komercbankām), saskaņā ar FKTK datiem 2016.gadā un 2017.gada 3.ceturksnī vērojams būtisks uzņēmumu kreditēšanas pieaugums (skatīt 3.attēlu), turklāt paredzams, ka komercbanku aktivitātes šajos segmentos, pamatojoties uz tautsaimniecības izaugsmes prognozēm, pieaugs arī 2018.gadā. 2016.gadā uzņēmumi kreditēti par 34% vairāk, galvenokārt pateicoties kreditēšanas apjoma pieaugumam tieši mikro un vidējo uzņēmumu sektorā – šajos segmentos kreditēšana pieaugusi par 48%. Savukārt 2017.gada 3.ceturksnī salīdzinoši ar 2016.gada 3.ceturksni pieaugums vērojams vidējo un mazo uzņēmumu kategorijās.

3.attēls

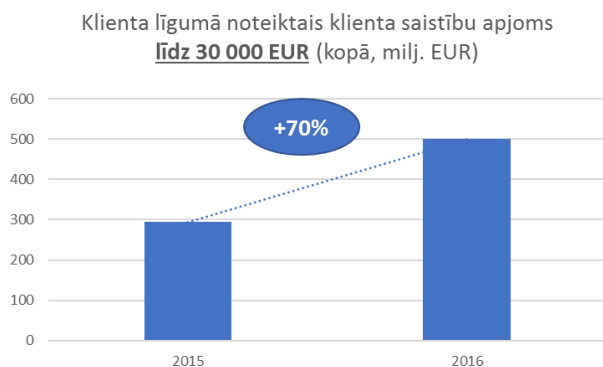
Jaunizsniegto kredītu apjoms sadalījumā pa uzņēmumu grupām

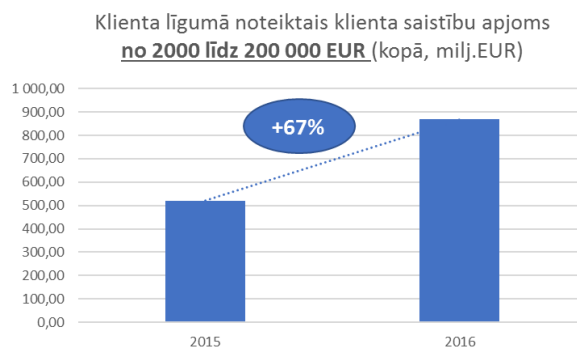
Izmaiņas kreditēšanas apjomā 2016.gadā un 2017.gada pirmajos 9 mēnešos norāda uz nepieciešamību pārskatīt arī valsts atbalsta programmu apmērus un tiem piešķirtā finansējuma avotus atbilstoši esošai tirgus situācijai, lai, pirmkārt, nodrošinātu, ka valsts atbalsts pieejams tajos segmentos, kur konstatētas tirgus nepilnības un tiem komersantiem, kuriem nav iespējams saņemt finansējumu no tirgus dalībniekiem (komercbankām), otrkārt, lai nodrošinātu pieejamo valsts atbalsta instrumentu papildinātību ar jau esošajiem komercbanku produktiem, kā arī vienlaikus nodrošinātu lielāku fleksibilitāti publiskā finansējuma izlietojumā.

Vērtējot komercbanku aktivitāti nelielu aizdevumu, tajā skaitā mikro kreditēšanas, segmentā (skatīt 6.un 7. attēlu), vērojams aizdevumu apjoma pieaugums tieši mikro kreditēšanas segmentā. **Aizdevumu apjoma pieaugums klienta līgumos, kur noteiktais klienta saistību apjoms ir apmērā līdz 30 tūkst. EUR 2016.gadā salīdzinoši ar 2015.gadu ir pieaudzis par 70%, savukārt aizdevumu apjoms klienta līgumos, kur noteiktais klienta saistību apmērs ir no 2 tūkst. EUR līdz 200 tūkst. EUR 2016.gadā salīdzinoši ar 2015.gadu ir pieaudzis par 67 %.** Vienlaikus nepieciešams norādīt, ka straujo pieaugumu daļēji var izskaidrot ar salīdzinoši zemo bāzes likmi.

4.attēls

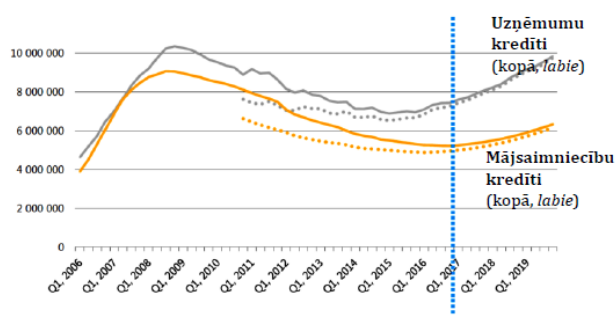

5.attēls

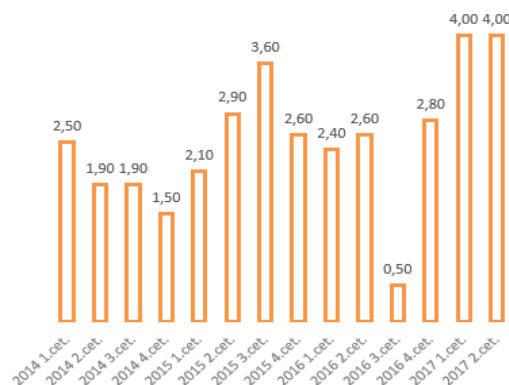

Minētais kreditēšanas apjoma pieaugums mazo un mikroaizdevumu jomā var tikt izskaidrots ar dažādiem iemesliem, pirmkārt, ar kopējo kreditēšanas pieaugumu, salīdzinot ar 2015.gadu, komercbanku aktīvāku darbību šajā segmentā, kā arī kopējo tautsaimniecības izaugsmes tempu palielināšanos. EM prognozē, ka 2018.gadā tautsaimniecības izaugsme paātrināsies un tā varētu sasniegt vismaz 3.3% IKP pieaugumu, turklāt 2017.gada pirmo deviņu mēnešu apstrādes rūpniecības un būvniecības nozaru izlaides pieauguma tempi, kā arī kopējā eksporta izaugsme pamato izaugsmes prognozes.

6.attēls
Kreditēšanas pieaugums Latvijā

7.attēls
IKP dinamika ceturkšņu griezumā

Saskaņā ar Latvijas Bankas aplēsēm³ plānots, ka arī kreditēšanas apjomi un komercbanku aktivitātes minētajos segmentos turpmākajos gados pieaugs. Latvijas Banka norāda, ka nefinanšu sabiedrībām no jauna izsniegto kredītu atlikums no 2016.gada oktobra līdz 2017.gada aprīlim pārsniedza 2015. un 2016.gada atbilstošā perioda rādītājus par 13.5%. Latvijas Banka arī norāda, ka stabilu uzņēmumu kredītportfeļa pieaugumu veicina investīciju apjoma pieaugums, kurā lielu lomu spēlē ES struktūrfondu investīciju aktivitātes, kā arī Altum īstenotā aizdevumu garantiju programma.

Balstoties uz aplūkoto statistiku ir konstatējams, ka salīdzinot ar 2015.gadā apstiprināto ex ante novērtējumu, vērojama būtiska tirgus dalībnieku aktivitātes palielināšanās uzņēmumu kreditēšanā, īpaši izmaiņas mikro uzņēmumu un uzņēmējdarbības uzsācēju kreditēšanas segmentā. Vienlaikus nepieciešams uzsvērt, ka Altum un komercbanku darbības nav vērtējamas kā konkurējošas, bet savstarpēji papildinošas gan ņemot vērā atšķirīgās mērķa grupas, gan atšķirīgos programmu un produktu nosacījumus.

2.2. Šķēršļi finansējuma saņemšanai mikro/ uzsācēju segmentā

Vērtējot finanšu pieejamības problemātiku Latvijā un ES, kā arī analizējot tirgus nepilnību esamību, papildus tika analizēta Finanšu un kapitāla tirgus komisijas sniegtie dati, Latvijas Bankas dati, tika apskatīts Eiropas Komisijas un Eiropas Centrālās Bankas

³ Latvijas Banka. Makroekonomisko norišu apskats. Jūnijs 2017 .Pieejams: <https://www.bank.lv/lb-publikacijas/makroekonomisko-norisu-parskats>

ikgadējais pētījums “Survey on the access to finance of enterprises (SAFE)”⁴, Domnīcas “Certus” veiktais pētījums “Latvijas konkurētspējas ziņojums. Finanšu pieejamība”⁵, kā arī Latvijas Komercbanku asociācijas sniegtie dati.

Eiropas Komisijas un Eiropas Centrālās Bankas ikgadējais pētījums “Survey on the access to finance of Enterprises” (SAFE) analizē situāciju dalībvalstīs, tajā skaitā pētījuma ietvaros ir aptaujāti 186 Latvijas mikro, mazo un vidējie uzņēmumi.

Pētījumā secināts, ka joprojām mikro, mazo un vidējo uzņēmumu vidū pastāv finanšu pieejamības problēmas. Proti, banku aizdevumi un kredītlīnijas joprojām ir būtiskākais mikro, mazo un vidējo uzņēmumu finansējuma avots ES dalībvalstīs – minētie aizdevumu veidi sastāda attiecīgi 54% un 51% no kopējās MVU finansējuma struktūras. Eiropas Komisija un Eiropas Centrālā Banka kā risinājumu šādam finansējuma pieprasījumam norāda, ka finanšu pieejamības veicināšanai ir izstrādātas ES līmeņa iniciatīvas par atbalstu finansējuma pieejamībai mikro, maziem un vidējiem uzņēmumiem.

Norādāms, ka minētajā pētījumā 11% Latvijas mikro, mazo un vidējo uzņēmumu finansējuma pieejamību nosauc kā visbūtiskāko uzņēmuma problēmu. Kopumā, vērtējot pētījuma rezultātus, secināms, ka Latvijā mikro, maziem un vidējiem uzņēmumiem ir problemātiskāka pieejamība finansējumam nekā vidēji ES 28 dalībvalstīs. Kā liecina aptauja, tad 11% aptaujāto mikro, mazo un vidējo uzņēmumu nepiesakās aizdevumam iespējama noraidījuma dēļ, savukārt 20% pieteikumu tiek noraidīti, kas ir viens no augstākajiem rādītājiem ES.

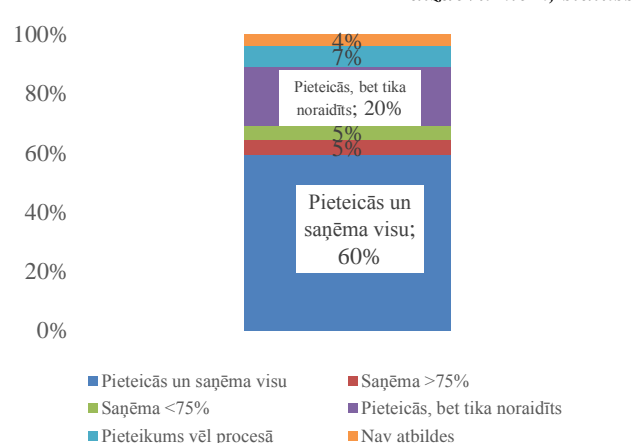
8.attēls

Mikro, mazo un vidējo uzņēmumu pieteikumi % kredītiestāžu aizdevumiem

9.attēls

Mikro, mazo un vidējo uzņēmumu pieteikumu kredītiestāžu aizdevumiem, statuss

⁴ ECB Survey on the Access to Finance of Enterprises in the euro area – October 2016 to March 2017. Pieejams: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecb.accessstofinancesmallmediumsizedenterprises201705.en.pdf?0543ff3b129e346a10363074a651bd98>

⁵ Domnīca “Certus”. Latvijas konkurētspējas ziņojums, 2015, Finanšu pieejamība. Pieejams: http://certusdomnica.lv/wp-content/uploads/2015/07/CertusFinansuPieejamiba_2015.pdf

Tāpat pētījumā secināts, ka līdzīga situācija ar pieteikumiem ir kredītlīnijām un overdraftiem, kas liecina par to, ka mikro, maziem un vidējiem uzņēmumiem ir grūtības saņemt nepieciešamo finansējumu. Piesaistāmā finansējuma apjoms mikro, mazo un vidējo uzņēmumu izaugsmes mērķiem 45% gadījumos ir līdz 100 000 EUR, un visbiežākie finansējuma piesaisti ierobežojošie faktori ir nepietiekams nodrošinājums vai garantija (Latvijā 22%, ES 15%) un pārāk augstas procentu likmes/izmaksas (Latvijā 12%, ES 11%). Latvijā tikai 24 % mikro, mazie un vidējie uzņēmumi ir norādījuši, ka nav šķēršļu vajadzīgā finansējuma saņemšanai, savukārt vidējais rādītājs ES ir 44%.

Finanšu tirgus tendences un finanšu pieejamības aspekts analizēts domnīcas Certus pētījumā⁶, kurā, izmantojot nozares ekspertu interviju metodi, vērtēts finanšu pieejamības aspekts MVU. Pētījumā secināts, ka finanšu pieejamības problēma pastāv galvenokārt attiecībā uz mikro, mazo un vidējo uzņēmumu investīciju finansēšanu un atšķirībā no iepriekš minētā starptautiskā pētījuma, padziļināti analizējot tieši Latviju, secināts, ka galvenie cēloņi kredītu nesaņemšanai var tikt minēti (1) uzņēmumu **ēnu ekonomikas aktivitātes** (mazina finanšu datu uzticamību), (2) lielas iespējas **neatmaksāt uzņemtās parādsaistības** (izmantojot maksātnespējas procesu), (3) lēna un **neefektīva sliktu kredītu atgūšana** (lēna lietu izskatīšana tiesās). Kā pamatots EM izstrādātajā tirgus nepilnību izvērtējumā finanšu pieejamības jomā, joprojām būtiska problēma MVU ir (4) **nepietiekamais nodrošinājums** komercbanku kredītu saņemšanai, kas tiek risināts Altum īstenoto atbalsta programmu ietvaros.

Uzņēmēji vēlas saņemt lielāku publisko atbalstu - labvēlīgāku un stabilāku nodokļu politiku, plašākas finanšu atbalsta programmas un dažāda veida valsts garantijas.

Saskaņā ar Latvijas Komerčbanku asociācijas secinājumiem par kredītēšanas attīstību biežākie iemesli, kāpēc uzņēmumi nesaņem kredītu, ir (5) **nepietiekama naudas plūsma plānotajām saistībām**, (6) īpašnieku un uzņēmuma **pieredze**, (7) **reputācija**, (8) augsts nozares/biznesa **risks**, **nepietiekams nodrošinājums**, (9) jauns **uzņēmums**, (10) **nav pietiekama finanšu stabilitāte**, projekta idejai (11) trūkst **ekonomiskā pamatojuma**.

Valsts politika komercdarbības uzlabošanas jomā vērsta uz identificēto šķēršļu nozīmes mazināšanu. EM izstrādātajā Uzņēmējdarbības vides pasākumu plānā⁷ ietverts pasākumu kopums attiecībā uz līgumsaistību izpildi un uzņēmējdarbības izbeigšanas uzlabošanu, kas veicinātu maksātnespējas un tiesiskās aizsardzības procesa uzraudzības kvalitātes paaugstināšanos. Ja attiecīgajā periodā tiks īstenoti Uzņēmējdarbības vides pasākumu plānā paredzētie pasākumi, paredzams, ka reformu īstenošanas rezultātā tiks mazināta minēto risku nozīme un paredzams, ka tiesisko reformu rezultāts var palielināt tirgus aktivitātes. Līdz ar to iezīmējot pozitīvu tendenci ārējās vides uzlabošanās, kas iespējami paātrinās kredītēšanas pieauguma tempus. Taču, neskatoties uz faktiski konstatētām pozitīvām tendencēm tirgū, kā arī uz nākotnē paredzētiem darbiem situācijas uzlabošanai, attiecībā uz šī brīža situācija tiek konstatēts, ka tirgū vēl joprojām pastāv nepilnības attiecībā uz finansējuma pieejamību, īpaši tiem saimnieciskās darbības

⁶ Domnīca "Certus". Latvijas konkurētspējas ziņojums, 2015, Finanšu pieejamība. Pieejams:

http://certusdomnica.lv/wp-content/uploads/2015/07/CertusFinansuPieejamiba_2015.pdf

⁷ 2017.gada 17.marta MK rīkojums Nr.125 "Par uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plānu"

Aktualizētais tirgus nepilnību izvērtējums finanšu pieejamības jomā

veicējiem, kuriem nepietiekama nodrošinājuma, saimnieciskās darbības vēstures, kredītvēstures, neto ieņēmumu plūsmas vai esošo kredītsaistību apjoma dēļ nav iespēju piesaistīt finansējumu no finanšu tirgus dalībniekiem.

2.3. Valsts atbalsta programmu mikro, mazo un vidējo uzņēmumu kreditēšanā: sasniegtie rezultāti un identificētie riski

Mikro un starta aizdevumus Altum piedāvā saimnieciskās darbības veicējiem un uzsācējiem kopš 2016.gada jūnija. Līdz 2017.gada septembra beigām jau noslēgti 226 starta aizdevumi 4,58 milj. EUR apmērā, no kuriem 134 aizdevumu līgumi noslēgti jaunu uzņēmumu uzsākšanai (līdz 1 gada vecumam no dibināšanas brīža), savukārt 92 aizdevumu līgumi - 2-3 gadu vecu uzņēmuma attīstībai. Līdz 2017.gada septembra beigām ir noslēgti 72 mikroaizdevumu līgumi par summu 0.87 milj. EUR. Pieprasījuma dinamika mikrokreditēšanas un starta programmas ietvaros līdz 2017.gada septembra beigām detalizēti ir apkopota tabulā Nr.1 un Nr.2.

tabula Nr.1

Piešķirto, izsniegto aizdevumu un noslēgto līgumu apmēri mikrokreditēšanas programmā MK noteikumu Nr.328 ietvaros

Laika periods	Piešķirtie aizdevumi		Noslēgtie līgumi		Izsniegtie aizdevumi	
	skaits	Aizdevumu summa, EUR	skaits	Aizdevumu summa, EUR	pirmās izsniegšanas skaits	Veiktie maksājumi, EUR
08.06.2016 ⁸ - 31.07.2016	7	77 270,00	6	67 270,00	2	14 985,00
01.08.2016- 31.08.2016	4	36 542,00	4	44 992,00	6	62 850,00
01.09.2016- 30.09.2016	4	50 647,00	3	26 197,00	2	40 510,72
01.10.2016- 31.10.2016	5	58 586,00	5	71 286,00	8	65 100,91
01.11.2016- 30.11.2016	3	43 950,00	4	44 740,00	3	30 840,00
01.12.2016- 31.12.2016	5	62 050,00	4	48 550,00	2	36 934,36
01.01.2017- 31.01.2017	1	25 000,00	3	51 010,00	3	28 117,10
01.02.2017- 28.02.2017	8	132 232,00	3	37 500,00	3	31 262,07
01.03.2017- 31.03.2017	6	60 900,00	8	128 732,00	9	139 613,35
01.04.2017- 30.04.2017	4	53 000,00	6	64 900,00	5	51 817,34
01.05.2017- 31.05.2017	2	19 600,00	2	20 500,00	1	42 892,14
01.06.2017- 30.06.2017	4	59 650,00	1	24 650,00	1	17 896,25

⁸ Aizdevumi tiek attiecināti kopš fondu fonda līguma starp sabiedrību Altum un CFLA noslēgšanas 2016.gada 8.jūnijā

Aktualizētais tirgus nepilnību izvērtējums finanšu pieejamības jomā

01.07.2017- 31.07.2017	6	51 104.00	7	72 663.00	6	58 426.33
01.08.2017- 31.08.2017	6	88 562.00	5	63 403.00	3	27 300.18
01.09.2017- 30.09.2017	9	75 720.00	11	103 343.00	9	84 441.24
Kopā:	74	817 593.00	72	869 736.00	63	732 986.99

tabula Nr.2

Piešķirto, izsniegto aizdevumu un noslēgto līgumu apmēri uzņēmējdarbības uzsākšanas programmā MK noteikumu Nr.328 ietvaros

Laika periods	Piešķirtie aizdevumi		Noslēgtie līgumi		Izsniegtie aizdevumi	
	skaits	Aizdevumu summa, EUR	skaits	Aizdevumu summa, EUR	pirmās izsniegšanas skaits	Veiktie maksājumi, EUR
līdz 31.07.2016	14	265 540,00	8	82 340,00	6	66 330,53
01.08.2016- 31.08.2016	13	222 794,36	17	351 004,36	7	120 286,42
01.09.2016- 30.09.2016	11	131 695,00	9	115 400,00	14	138 713,22
01.10.2016- 31.10.2016	15	353 704,00	15	300 007,00	8	90 570,59
01.11.2016- 30.11.2016	23	261 210,00	20	310 670,00	21	225 203,80
01.12.2016- 31.12.2016	20	582 486,58	17	453 819,58	19	360 188,39
01.01.2017- 31.01.2017	13	196 466,00	13	227 533,00	10	298 826,93
01.02.2017- 28.02.2017	16	361 253,00	16	264 576,00	19	299 523,77
01.03.2017- 31.03.2017	30	696 366,00	25	695 922,00	17	281 289,07
01.04.2017- 30.04.2017	12	256 250,00	19	398 842,00	19	394 305,04
01.05.2017- 31.05.2017	12	335 844,00	12	229 767,00	17	500 470,85
01.06.2017- 30.06.2017	19	277 220,00	17	341 820,00	18	333 948,88
01.07.2017- 31.07.2017	9	246 887,00	7	211 887	8	310 359,29
01.08.2017- 31.08.2017	18	401 107,00	15	240 899,00	14	239 914,84
01.09.2017- 30.09.2017	18	420 773,00	16	354 991,00	14	266 577,71
Kopā:	243	5 009 595.94	226	4 579 477.94	211	3 926 509.33

Analizējot **mikrokreditēšanas** programmas ietvaros izsniegto aizdevumu pieprasījumu, secināms, ka mēnesī tiek izsniegti aizdevumi vidēji 60 000 EUR apjomā, kas salīdzinot ar Latvijas Bankas datiem par komercbanku aizdevumu portfeli veido 1,4% no kopēja komercbanku faktiskā aizdevumu atlikuma apjoma. Tajā pašā laikā nepieciešams

Aktualizētais tirgus nepilnību izvērtējums finanšu pieejamības jomā

norādīt, ka aizdevumu piešķiršanas nosacījumi tirgus dalībniekiem (komercbankām) un Altum administrētajās valsts atbalsta programmās ir būtiski atšķirīgi, tāpat kā mērķa grupas minēto produktu saņemšanai – Altum gadījumā saimnieciskās darbības veicēji, kuriem nepietiekama nodrošinājuma, saimnieciskās darbības vēstures, kredītvēstures, neto ieņēmumu plūsmas vai esošo kredītsaistību apjoma dēļ nav iespēju piesaistīt finansējumu no finanšu tirgus dalībniekiem, īpaši ņemot darījumu augsto riska pakāpi.

Papildus būtiski norādīt, ka aizstājot ERAF finansējumu ar citiem finanšu resursiem, iespējams diversificēt finanšu avotus minētās programmas īstenošanā, tādejādi nodrošinot publisko resursu optimālu izmantošanu.

10. attēls

Faktiskā aizdevuma atlikuma apjoms komercbanku aizdevumu portfeli rezidentu⁹ MVK sadalījumā pēc uzņēmuma lieluma

Kalendārais ceturksnis	Mikrouzņēmums		Mazais uzņēmums		Vidējais uzņēmums		MMV kopā	
	Klienta saistību faktiskā atlikuma apjoms (eiro)	Klienta saistību skaits	Klienta saistību faktiskā atlikuma apjoms (eiro)	Klienta saistību skaits	Klienta saistību faktiskā atlikuma apjoms (eiro)	Klienta saistību skaits	Klienta saistību faktiskā atlikuma apjoms (eiro)	Klienta saistību skaits
2015								
1. ceturksnis	25 727 983,05	6 714	12 831 304,21	3 013	1 178 692,40	670	39 737 979,66	10 397
2. ceturksnis	26 500 948,29	6 176	12 345 190,60	2 966	1 047 728,60	664	39 893 867,49	9 806
3. ceturksnis	26 421 400,56	6 193	12 428 594,83	2 974	1 235 654,37	661	40 085 649,75	9 828
4. ceturksnis	25 581 975,49	6 145	11 787 607,25	2 907	1 102 522,35	683	38 472 105,08	9 735
2016								
1. ceturksnis	25 574 367,46	6 006	12 086 632,32	2 895	1 077 348,74	691	38 738 348,52	9 592
2. ceturksnis	26 932 263,68	5 872	11 505 604,45	2 892	1 037 839,42	678	39 475 707,55	9 442
3. ceturksnis	26 459 421,44	5 925	10 563 389,39	2 822	931 549,47	683	37 954 360,30	9 430
4. ceturksnis	28 565 295,07	6 429	5 421 533,72	1 880	1 000 903,30	843	34 987 732,09	9 152

Izvērtējot starta un mikroaizdevumu programmas progresu un MK noteikumu Nr.328 17.punktā noteikto aizdevumu līgumu noslēgšanas termiņu – 2020.gada 31.decembri, EM prognozē, ka starta un mikroaizdevumu programmās piešķirtais finansējums tiks izlietots. Vienlaikus, kā minēts iepriekš, ir būtiski diversificēt finanšu avotus, lai uzlabotu programmu pieejamību un mazinātu administratīvo slogu, ko rada ERAF finansējuma izlietošanas ierobežojošie ES tiesību aktu nosacījumi.

Vienlaikus, programmu rezultāti atspoguļo Altum darbības stratēģijā 2016.-2018.gadam noteikto - pāreju no tiešās kredītēšanas uz netiešajiem, garantiju instrumentiem un būtiski pieaudzēt portfeli garantiju segmentā, vienlaikus ieviešot jaunus produktus.

Ņemot vērā Altum un komercbanku atšķirīgās kredītpolitikas un aizdevumu saņemšanas nosacījumus (skatīt tabulu Nr.3), būtiski saglabāt Altum intervenci mazu aizdevumu kredītēšanā, vienlaikus uzlabojot atbalsta saņemšanas procesu, samazinot ERAF finansējumu un izmantojot citus resursus, kas neparedz ES tiesību aktos noteiktos izsniegšanas un izmantošanas ierobežojumus.

Tāpat jānorāda, ka Eiropas Stratēģisko investīciju fonda ietvaros Altum mazo aizdevumu pieejamību uzņēmējiem produkta vai pakalpojuma tapšanas stadijā veicinās COSME programma¹⁰, kura sniedz atbalstu MVU, lai tie varētu veiksmīgi uzsākt

⁹ Latvijas Bankas dati

¹⁰ COSME ir ES Uzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspējas veicināšanas programma laikposmam no 2014. gada līdz 2020. gadam, un tās kopējais budžets ir 2,3 miljardi EUR

Aktualizētais tirgus nepilnību izvērtējums finanšu pieejamības jomā

uzņēmējdarbību un piekļūt finansējumam. Tā ietvaros, piešķirot EIF garantiju, Altum atbalsts nenodrošinātā aizdevuma veidā ir pieejams uzņēmumiem, kas nav vecāki par 5 gadiem, maksimālā aizdevuma summai nepārsniedzot 150 tūkst. EUR. Līgums par COSME garantiju ieviešanu starp EIF un Altum ir noslēgts 2017.gada septembrī.

Papildus mikrokreditēšanas veicināšanai Altum savu sadarbību ar EIF plāno paplašināt EaSI ietvaros, nodrošinot garantijas mikrokredītiem.

tabula Nr.3

Mikroaizdevumu saņemšanas nosacījumi sabiedrībā Altum un komercbankās

	ALTUM	CITADELE	SEB	SWEDBANK
Aizdevuma summa	Līdz 25 000 €	1 000 – 20 000 EUR	2 000 līdz 20 000 EUR	Līdz 15 000 €
Speciālie nosacījumi	-	Līdz 100% no uzņēmuma viena mēneša apgrozījuma, bez papildu nodrošinājuma vai ķīlas	70% no uzņēmuma mēneša apgrozījuma SEB bankā	100% no uzņēmuma mēneša apgrozījuma
Aizņēmēja līdzfinansējums	10% no 7000 EUR	0%	0%	0%
Procentu likme	5-8% +VK	Procentu likme sākot no 12% gadā	no 15% + 3 mēnešu EURIBOR	14-20%
Aizdevuma termiņš	Līdz 8 gadiem	Uz 1 gadu ar iespēju pagarināt termiņu	līdz 3 gadiem	1-5 gadi
Nodrošinājums	135% Līdz 5000 EUR nav nepieciešama komercķīla.	Uzņēmuma īpašnieka galvojums	Uzņēmuma īpašnieka galvojums	Uzņēmuma īpašnieka galvojums
Komisija	0.5% min. EUR 50	Komisijas maksa 2% no summas, bet ne vairāk kā 150 EUR	1%, min. 150 EUR	1.5% no summas, min. 150 EUR; piesakot un parakstot līgumu internetbankā, min. 100 EUR
Izskatīšanas ilgums	Līdz 30 dienām	1 diena no pieteikuma parakstīšanas	2- 3 dienas	1 dienas laikā
Iesniedzamie dokumenti	Liels apmērs iesniedzamo dokumentu	1. Aizdevuma pieteikums; 2. PVN deklarācija (6 mēn.)	1. Aizpildīts kredīta pieteikums; 2. Paraksttiesīgās personas pases vai personas apliecības (ID kartes) kopija; 3. Paraksta tiesības apliecināošs dokuments; 4. Pēdējā gada pārskats ar bilances un peļņas vai zaudējumu aprēķina posteņu atšifrējumu	Pieteikums elektroniski ja ir SWEDBANK internetbanka. Ja nav, tad bankas filiālē jāiesniedz pieteikums.

Nepieciešams norādīt, ka arī tirgus dalībniekiem pieejami Eiropas Stratēģisko investīciju fonda instrumenti, t.s.k. Cosme garantijas. Tā, piemēram, "Swedbank" uzņēmumiem izsniedzamais finansējums Baltijas reģionā kopumā būs pieejami 325 miljonus eiro.

Saskaņā ar tirgus nepilnību izvērtējumu finanšu pieejamības jomā, 3 milj. EUR ERAF finansējums ir paredzēts netiešās mikrokreditēšanas atbalsta programmas izveidei un ieviešanai ar krājaizdevu sabiedrību starpniecību. Ministru kabineta 2017.gada 24.janvāra sēdē tika skatīts Finanšu ministrijas informatīvais ziņojums "Par krājaizdevu sabiedrību turpmākās attīstības perspektīvām" un nolemts līdz 2017.gada 31.decembrim izstrādāt normatīvo regulējumu par krājaizdevu sabiedrību otrā līmeņa kooperatīvu sabiedrībām. Atbalsta programmu otrā līmeņa krājaizdevu sabiedrībām izstrāde iespējama tikai pēc normatīvā regulējuma otrā līmeņa krājaizdevu sabiedrībām izstrādes, līdz ar to nav paredzami un prognozējami ar programmas iespējamu īstenošanu saistītie tiesiskie jautājumi, kā arī nav zināmas ar izstrādi un ieviešanu saistītās izmaksas, riski, kā arī potenciālie zaudējumi.

Līdz ar to **valsts atbalsta programma krājaizdevu sabiedrību darbības atbalstam nav iespējama pirms** (1) atbilstoša normatīvā regulējuma izstrādes attiecība uz otrā līmeņa krājaizdevu sabiedrībām, kā arī, (2) neveicot aktivitātes krājaizdevu sabiedrību kapacitātes stiprināšanai, darbinieku apmācībām, kā arī (3) sabiedrības izpratnes veicināšanai par krājaizdevu sabiedrību lomu tautsaimniecībā kopumā, tomēr šīs darbības nevar tikt attiecinātas finanšu instrumentu ietvaros. Ņemot vērā ERAF finansējuma izmantošanas termiņu (līdz 2023.gada 31.decembrim) ierobežojumu, kā arī nepieciešamību sasniegt noteiktus rādītājus līdz 2018.gada beigām, atbalsta programmas krājaizdevu sabiedrībām finansēšana ar ERAF finansējumu iespējama līdz 2023.gada beigām. Tādēļ tiks izvērtēta atbalsta programmas ieviešanas iespējamība ar citiem finanšu resursiem.

Kopsavilkums:

- ⇒ Vērtējot datus par situāciju tirgū, jānorāda, ka tirgus nepilnība mazu aizdevumu segmentā, īpaši uzņēmējdarbības uzsācējiem joprojām pastāv, vienlaikus pieprasījums pēc maza apjoma aizdevumiem un komercbanku aktivitāte mazu aizdevumu izsniegšanā pieaug. Ņemot vērā Altum un komercbanku atšķirīgo darbības fokusu, aizdevumu saņemšanas nosacījumus un aizdevumu saņemšanas procesu, Altum aktivitātes ir papildinošas komercbanku aktivitātēm, līdz ar to, ir būtiska jaunu atbalsta instrumentu ieviešana.
- ⇒ Vienlaikus, lai uzlabotu Altum īstenoto valsts atbalsta programmu īstenošanu un optimālu publisko resursu izmantošanu, ir nepieciešams diversificēt finanšu avotus minēto programmu īstenošanā un samazināt ERAF finansējumu, to aizstājot ar citu finanšu resursu, kas neparedz ES tiesību aktos paredzēto ERAF izlietošanas nosacījumu piemērošanu.
- ⇒ Ņemot vērā sasniegtos rezultātus mikroaizdevumu un starta aizdevumu programmās, netiek identificēti ERAF izlietojuma un SAM rādītāju neizpildes riski. Minētās finanšu pārdales neietekmē Altum īstenotās valsts atbalsta programmas un to īstenošanas principus, kas noteikti to īstenošanas noteikumos.

- ⇒ Pamatojoties uz iepriekš identificētajiem riskiem attiecībā uz valsts atbalsta programmas izstrādi krājaizdevu sabiedrību attīstībai, sākotnēji ir nepieciešams izstrādāt tiesisko regulējumu, pēc kura tiks vērtētas iespējas izstrādāt un īstenot netiešās mikrokreditēšanas programmu no citiem finanšu resursiem.
- ⇒ **Nemot vērā iepriekš minēto argumentāciju, un ar mērķi veicināt Altum īstenoto valsts atbalsta programmu pieejamību komersantiem un publisko resursu optimālu izmantošanu, nepieciešams veikt sekojošas ERAF līdzekļu pārdales:**

3.1.1.4. pasākumā “Mikrokreditēšana un aizdevumi biznesa uzsācējiem” pieejamo ERAF finansējumu 12 milj. EUR apmērā samazināt par 3 milj. EUR netiešās mikrokreditēšanas programmas ietvaros un 5 milj. EUR tiešās mikrokreditēšanas¹¹ –ietvaros, tiešās mikrokreditēšanas un aizdevumu uzņēmējdarbības uzsācējiem programmā pieejamo ERAF finansējumu aizstājot ar publisko atmaksāto finansējumu finanšu instrumentos 2,5 milj. EUR apmērā.

Šādu atmaksātā publiska finansējuma apmēru nosaka tai skaitā garantiju sniegšana COSME programmā un potenciālā EaSI programmas īstenošana, tādējādi samazinot programmai nepieciešamā riska seguma apmēru un attiecīgi nepieciešamo finansējumu.

Finansējuma pārdales neparedz ietekmi uz noslēgtajiem līgumiem ar komersantiem.

tabula Nr.4.

Pasākuma 3.1.1.4. aktuālais ERAF finansējuma sadalījums un piedāvājums samazinājumam (EUR)

3.1.1.4. pasākuma finanšu instruments	Līdzšinējais ERAF piešķirums, EUR	Piedāvātais ERAF samazinājums, EUR	ERAF REZULTĀTS EUR
Netiešie mikro aizdevumi	3 000 000	- 3 000 000	+ 4 000 000
Mikro/starta aizdevumi	9 000 000	- 5 000 000	

3. Garantiju instruments: sasniegtie rezultāti un identificētie riski

Aizdevumu garantijām paredzētais ERAF finansējums ir 22 000 000 EUR. Individuālās garantijas tiek sniegtas Ministru kabineta 2010.gada 26.oktobra noteikumu Nr.997 “Noteikumi par garantijām komersantu un atbilstošu lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību konkurētspējas uzlabošanai” (turpmāk – MK noteikumi Nr.997) ietvaros.

Atbilstoši MK noteikumu Nr.997 27.punktam aizdevumu garantiju sniegšanas termiņš ir 2020.gada 31.decembris, savukārt, ņemot vērā līdzšinējos ERAF izlietojuma rādītājus, Altum prognozē, ka individuālajām garantijām piešķirtais ERAF finansējums tiks izlietots pilnā apmērā jau līdz 2018.gada beigām, ja būtiski nemainās finanšu tirgus

¹¹ aizdevumu uzņēmējdarbības uzsācējiem programmas

Aktualizētais tirgus nepilnību izvērtējums finanšu pieejamības jomā

situācija un pieejamība komercbanku aizdevumiem. Vienlaikus nepieciešams norādīt, ka garantijas ir instruments, kas kopumā sekmē finansējuma pieejamību komersantiem situācijās, kad tā rīcībā esošais nodrošinājums nav pietiekošs kredītresursu piesaistei nepieciešamā apjomā, īpaši MVU segmentā, papildus komercbanku produktiem.

Jānorāda, ka individuālo aizdevumu garantiju pieejamību un attiecīgi ERAF finansējuma apguvi veicina jaunais individuālo aizdevumu garantiju izsniegšanas modelis – individuālo garantiju sniegšana caur komercbankām.

Saskaņā ar Altum sniegto informāciju, 2017.gada 1.februārī Altum garantiju portfelī ir 17 kredītiestāžu vai to meitu sabiedrību garantētie finanšu pakalpojumi 114 milj. EUR apmērā. 81% no garantētā portfeļa nodrošina četras kredītiestādes - attiecīgi 27,9%, 22,5%, 19,6% un 11% no garantētā portfeļa. Līdz 2017.gada 30.oktobrim Altum ir noslēdzis 220 aizdevumu garantiju līgumus 36,6 milj. EUR apmērā. Ar šīm garantijām ir nodrošināti kredītiestāžu aizdevumi komersantiem 61 milj. EUR apmērā.

Ņemot vērā Altum aplēses secināms, ka individuālo aizdevumu garantiju programmā ERAF finansējuma apguves riski nepastāv, jo pieprasījums pēc aizdevumu garantijām ir augsts, ko pamato noslēgto līgumu skaits programmā. Savukārt, lai nodrošinātu aizdevumu garantiju pieejamību līdz ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.-2020.gada plānošanas beigām (2022.gada 4.ceturksnim), ir būtiski palielināt ERAF finansējuma piešķirumu garantijām.

tabula Nr.5

Noslēgto aizdevumu garantiju līgumu apmērs MK noteikumu Nr.997 ietvaros

Laika periods	Noslēgti līgumi	
	skaits	Summa, EUR
08.06.2016-30.06.2016 ¹²	3	504 192,00
01.07.2016-31.07.2016	11	962 342,87
01.08.2016-31.08.2016	16	3 497 185,50
01.09.2016-30.09.2016	4	2 562 442,00
01.10.2016-31.10.2016	10	1 083 648,00
01.11.2016-30.11.2016	10	2 462 440,28
01.12.2016-31.12.2016	13	1 631 000,00
01.01.2017-31.01.2017	17	1 282 830,01
01.02.2017-28.02.2017	10	832 193,25
01.03.2017-31.03.2017	13	4 439 875,00
01.04.2017-30.04.2017	26	4 215 982,80
01.05.2017-31.05.2017	17	2 493 518,86
01.06.2017-30.06.2017	14	2 526 000,00
01.07.2017-31.07.2017	15	1 745 499,24
01.08.2017-31.08.2017	17	1 512 273,98
01.09.2017-30.09.2017	19	3 267 547,87
Kopā:	206	34 020 363,16

Jānorāda, ka individuālās garantijas papildina jauns instruments – portfelgarantijas. 2017.gada 5.septembrī ir apstiprināti valsts atbalsta noteikumi par portfelgarantijām, kas

¹² Aizdevumu garantijas tiek attiecinātas kopš fondu fonda līguma starp sabiedrību Altum un CFLA noslēgšanas 2016.gada 8.jūnijā

komersantiem būs pieejamas 2018.gada sākumā. Portfeļgarantijas shēmā, tāpat kā individuālajām garantijām, komersantam tiek sniegts valsts atbalsts garantijas veidā par kredītiestādes un kredītiestādes meitas sabiedrības sniegtu finanšu pakalpojumu, savukārt komercbankai garantēts tiek viss aizdevumu portfelis, nevis atsevišķi darījumi. Portfeļgarantiju instrumenta mērķis ir garantēt tieši neliela apjoma finanšu darījumus – aizdevumus un līzingu (līdz 250 000 EUR), bet plānotais vidējais darījumu apjoms ir robežās no 75 000 – 150 000 EUR.

Portfeļgarantiju programmas īstenošanai ir piešķirts ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2007.-2013.gada plānošanas perioda aktivitāšu atmaksātais finansējums 8 000 000 EUR apmērā, un tas netiek finansēts no ERAF. Portfeļgarantiju ieviešana, izmantojot atmaksāto finansējumu ERAF finansējuma vietā, ir vērtējama kā efektīvāka, ņemot vērā, ka portfeļgarantijas ir pilnīgi jauns instruments un pilnībā nav prognozējama tā ieviešanas dinamika un riski.

Papildinot individuālo garantiju un portfeļgarantiju instrumentus, Altum ir pieteicies EIF Eiropas Stratēģisko investīciju fonda garantiju instrumentiem:

- InnovFin pretgarantijas ir papildinošs garantiju instruments tirgū un sniedz iespēju inovatīviem uzņēmumiem kredītu garantijas saņemt ar izdevīgiem nosacījumiem Eiropas Stratēģiskā investīciju fonda un ES finansētas pētniecības un inovāciju programmas “Horizon 2020” ietvaros. Šobrīd ir izsniegtas 8 garantijas par summu 1,5 milj. EUR, savukārt kopējā līguma summa sniedz iespējas izsniegt garantijas līdz 30 milj. EUR, tādejādi atbalstot ap 100 komersantus.
- COSME - 2017.gada septembrī ir parakstīts līgums ar EIF par garantiju piemērošanu Altum aizdevumiem. COSME programmas ietvaros uzņēmējiem piedāvās garantijas 15 milj. EUR apmērā, tādejādi sniedzot iespēju saņemt Altum aizdevumus bez nodrošinājuma jeb ķīlas. Atbalsts ir pieejams uzņēmumiem, kas nav vecāki par 5 gadiem, maksimālā Altum aizdevuma summa ir līdz 150 tūkst. EUR.

Lai arī individuālajām garantijām ir papildinoši instrumenti, tomēr, ņemot vērā individuālo garantiju nozīmi komercbanku aizdevumu pieejamības veicināšanā, ir būtiski nodrošināt individuālās garantijas programmas īstenošanu līdz ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.-2020.gada plānošanas perioda beigām (līdz 2022.gada 4.ceturksnim). Ņemot vērā pieprasījumu pēc individuālajām garantijām, ERAF pilnīga izlietojuma riski nepastāv, tādēļ **EM piedāvā palielināt 3.1.1.1. pasākuma “Aizdevuma garantijas” paredzēto ERAF finansējumu par 22 800 000 EUR (tajā skaitā paredzot snieguma rezervi)**. Šādā veidā saskaņā ar Altum stratēģiju tiktu nodrošināta pakāpeniska pāreja no tiešās kreditēšanas uz garantiju instrumentiem, vienlaikus nodrošinot garantiju pieejamību uzņēmējiem līdz 2022.gada 4.ceturksnim un nodrošinot stabilu ERAF finansējuma izlietojamu Fondu fonda ietvaros.

tabula Nr.6.

Pasākuma 3.1.1.1. aktuālais ERAF finansējuma sadalījums un piedāvājums samazinājumam (EUR)

3.1.1.1 pasākuma finanšu instruments	Līdzšinējais ERAF piešķirums, EUR	Piedāvātais ERAF palielinājums, EUR	ERAF REZULTĀTS EUR
--------------------------------------	-----------------------------------	-------------------------------------	--------------------

Aktualizētais tirgus nepilnību izvērtējums finanšu pieejamības jomā

Aizdevumu garantijas	15 00 000	+ 22 800 000	+ 44 800 000
Portfelģarantijas	7 000 000	- 0	
Kopā	22 000 000	+ 22 800 000	

Altum ar tirgus dalībniekiem (t.sk. komercbankām) izveidojusies laba sadarbība, kas izpaužas arī kopīgu pasākumu organizēšanā un citās aktivitātēs. Altum kā attīstības finanšu institūcijas, kuras darbība ir vērsta uz finanšu tirgus nepilnību mazināšanu, klienti ir tie, kuri neatbilst komercbanku kredītpolitikai un kuriem ir finansējuma pieejamības problēmas, turklāt Altum nepiedāvā norēķinu, kredītlīniju, u.c. pakalpojumus, ar kuriem nodarbojas komercbankas, tādēļ Altum nekādā veidā nekonkurē ar komercbankām. Praksē pirms Altum uzsāk potenciālā klienta projekta vērtēšanu, lūdzam klientam saskaņojumu ar komercbanku (visos gadījumos, kad viņam ir kredīta vai līzings saistības, arī visiem MVU aizdevumu projektiem virs 100 t. EUR). 2017.gada trīs ceturkšņos saskaņojumu komercbankām lūdzām 189 projektiem 17 milj. EUR apjomā. 53% gadījumos (pēc skaita) un 59% gadījumos (pēc apjoma) potenciālo klientu projekti tika nofinansēti komercbankās. Pārējos gadījumus komercbankas izvērtēja un akceptēja klienta sadarbību ar Altum.

4. Alternatīvie finansējuma avoti: sasniegtie rezultāti un identificētie riski

Viens no alternatīvajiem finansējuma avotiem saimnieciskās darbības veicējiem dzīvotspējīgu finanšu instrumentu īstenošanai ir **biznesa eņģeļu investīcijas**. Latvijas biznesa eņģeļu tīkls salīdzinājumā ar ES esošo praksi ir relatīvi jauns un neattīstīts: tirgū biznesa eņģeļu aktivitāte ir maza, ko nosaka nepietiekama riska tolerance, nepietiekamas zināšanas par nozari, kā arī salīdzinoši nelielais investoru skaits.

Viens no vadošajiem tirgus dalībniekiem biznesa eņģeļu jomā ir biedrība LatBan, kas dibināta relatīvi nesen – 2014.gada 29.aprīlī un apvieno šobrīd 75 biedrus. Biedrības mērķis ir paplašināt un attīstīt investoru tīklu Latvijā un atbalstīt jaunus un perspektīvus projektus. Līdzšinēji kopā LatBan ir saņēmis 524 saimnieciskās darbības veicēju biznesa projektus, savukārt **veikto investīciju skaits visā biedrības darbības periodā ir 24 investīcijas par kopējo investīciju summu 2 milj. EUR.**

Ar mērķi veicināt biznesa eņģeļu aktivitāti, nodrošinot riska dalīšanu, un tirgus nepilnību risināšanu, finansējot dzīvotspējīgus saimnieciskās darbības veicēju projektus, 2016.gada 17.martā tika parakstīts kopfinansēšanas līgums starp LatBan un Altum par pilotprojekta programmas īstenošanu, kā ietvaros Altum aizdevumu formā līdzfinansē biznesa eņģeļu biznesa projektus. Līdzšinēji pieejamā Altum aizdevuma apmērs projekta īstenošanai ir 150 000 EUR, savukārt apstrādes rūpniecības projektiem – 250 000 EUR ar nosacījumu, ka projektu līdzfinansē vismaz divi biznesa eņģeļi. Līdz 2017.gada 1.oktobrim Altum minētās pilotprojekta programmas ietvaros izvērtēšanai bija iesniegti vien 13 aizdevumu pieteikumi par kopējo summu 657 000 EUR, no kuriem noslēgti 5 aizdevuma līgumi par kopējo summu 144 500 EUR.

tabula Nr.7.

Pasākuma 3.1.1.3. aktuālais ERAF finansējuma sadalījums un piedāvājums samazinājumam (EUR)

Aktualizētais tirgus nepilnību izvērtējums finanšu pieejamības jomā

3.1.1.3 pasākuma finanšu instruments	Līdzšinējais ERAF piešķirums, EUR	Piedāvātais ERAF samazinājums, EUR	ERAF REZULTĀTS EUR
Biznesa eņģeļu ko-investīciju instruments	10 416 515	-10 416 515	0

Saskaņā ar tirgus nepilnību izvērtējamu finanšu pieejamības jomā 3.1.1.3. pasākuma "Biznesa eņģeļu ko-investīciju fonds" īstenošanai ir paredzēts ERAF finansējums 10 416 515 EUR biznesa eņģeļu kopinvestīcijām. Lai ieviestu tirgus nepilnību izvērtējumā paredzēto biznesa eņģeļu kopinvestīciju instrumentu, tika uzsāktas sarunas ar EIF kā atbilstošākais finanšu starpnieku instrumenta ieviešanai. Ņemot vērā pilotprojekta rezultātus un secinot par nepietiekamu pieprasījumu pēc finansējuma kopinvestīcijām, EIF atteica savu līdzdalību biznesa eņģeļu kopinvestīciju instrumenta ieviešanā.

Apzinot nepietiekami attīstītu pieprasījumu pēc biznesa eņģeļu kopinvestīcijām un līdzšinēji esošu atbalsta instrumenta pieejamību biznesa eņģeļu projektu līdzfinansēšanai citās programmās, pastāv augsti riski, ka tirgus nepilnību izvērtējumā paredzētā jaunā finanšu instrumenta produkta – biznesa eņģeļu kopinvestīciju fonda – ietvaros pieprasījums būs nepietiekošs ERAF finansējuma 10 416 515 EUR apmērā pilnīgam izlietojumam līdz 2023.gada beigām. **Tādejādi jaunā produkta - biznesa eņģeļu kopinvestīciju fonda – izstrāde un turpmāka ieviešana līdzšinēji netiek paredzēta. Biznesa eņģeļu kopinvestīciju fonda ieviešana tiks pārvērtēta, būtiski mainoties pieprasījumam pēc biznesa eņģeļu investīcijām un gadījumā, ja Altum un LatBan pilotprojekta ietvaros būs augsti finansējuma izlietojuma rādītāji un finansējums būs nepietiekošs pilotprojekta tālākai turpināšanai. Tādēļ, lai mazinātu ERAF finansējuma izlietojuma riskus finanšu instrumentos, nepieciešams samazināt 3.1.1.3.pasākumam piešķirto ERAF finansējumu pilnā apmērā.**

Riska kapitāla instrumenti

Komercbanku finansējumam alternatīvs finanšu resurss ir riska kapitāla investīcijas. Tās sniedz iespējas saņemt finansējumu tiem straujas izaugsmes uzņēmumiem, kuriem nav pietiekamas darbības vēstures, līdzfinansējuma vai nodrošinājuma, attiecīgi nav iespējams saņemt finansējumu no komercbankas savas biznesa idejas realizēšanai.

ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2007.-2013.gada plānošanas periodā ar valsts līdzfinansējumu tika īstenoti vairāki agrīnās stadijas un vēlīnās stadijas riska kapitāla fondi - sēklas kapitāla fonds (fonda pārvaldnieks – SIA „AIFP Imprimatur Capital Fund Management”), uzsākšanas kapitāla fonds (fonda pārvaldnieks – SIA „AIFP Imprimatur Capital Fund Management”), riska kapitāla fonds (fonda pārvaldnieks – SIA „BaltCap AIFP”), izaugsmes kapitāla fondi (fondu pārvaldnieki – SIA „ZGI Capital”, SIA „FlyCap AIFP”, SIA „Expansion Capital AIFP”), kopumā veicot 210 riska kapitāla investīcijas 69 milj. EUR apmērā. Minētie fondi tika ieviesti ar valsts līdzfinansējumu, un investīciju periods šiem nacionālā līmeņa fondiem ir beidzies. Jāmin, ka Latvija ir līdzinvestors BIF, kur strauji augošiem uzņēmējiem pieejamas finansiāli ietilpīgas investīcijas (līdz

Aktualizētais tirgus nepilnību izvērtējums finanšu pieejamības jomā

15 milj. EUR apmērā), un investīciju periods BIF ietvaros turpināsies līdz 2022.gada beigām, tā piemēram, fonda Baltcap Growth Fund ietvaros (skatīt tabulu Nr.8).

Tabula Nr.8

	Investīciju periods BIF riska kapitāla fondos									
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
BaltCap PE Fund II										
BPM Mezzanine Fund										
Livonia Partners Fund										
Karma Ventures										
BaltCap Growth Fund										

Riska kapitāla nozare Latvijā attīstās lēni, un riska kapitāla investīciju pieejamību būtiski ietekmē valsts interence, jo īpaši uzņēmumiem to agrīnajā attīstības stadijā, jo riska tolerance privātajiem investoriem investēt agrīnās stadijas riska kapitāla fondos ir nepietiekama. Papildus jāmin, ka privātajiem investoriem nav pietiekami stimuli ieguldīt vietējos riska kapitāla fondos. Tā pat arī vērojams gudrās naudas trūkums, proti, tādu investīciju trūkums, kas nāk kopā ar palīdzību un padomu biznesa idejas izstrādē un attīstībā. Salīdzinot ar citiem finansējuma avotiem, riska kapitāls Latvijā ir būtisks finansējuma avots, vienlaikus tā izmantošanas apmēri ir samērā mazi - Eiropā riska kapitāls no uzņēmuma finansējuma avotiem sastāda 2%, ASV pat 14%, bet Latvijā tikai 0,35% no kopējā MVU finansējuma, kas ir gandrīz 6 reizes mazāk nekā vidēji Eiropā un 40 reizes mazāk nekā ASV¹³.

Lai veicinātu jaunu riska kapitāla fondu izveidi un riska kapitāla nozares attīstību Latvijā, ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.-2020.gada plānošanas periodā tika paredzēti 75 milj. EUR ERAF finansējums agrīnās un vēlīnās stadijas riska kapitāla instrumentu īstenošanai, tajā skaitā:

- 1) **15 milj. EUR akcelerācijas fondiem** (agrīnās stadijas investīcijas inovatīvu biznesa ideju izstrādei kopā mentoringu, palīdzību nozares ekspertu, partneru, nākamās kārtas investoru piesaistē). 2016.gada aprīlī ir apstiprināti valsts atbalsta noteikumi akcelerācijas fondiem, saskaņā ar kuriem akcelerācijas fondu ieviešana tiks nodrošināta ar finanšu starpnieku līdzdalību. Finanšu starpnieku atlase publiskās iepirkumu procedūras ietvaros uzsākta 2017.gada februārī, un līdzšinēji ir izvēlēti trīs finanšu starpnieki, kas akcelerācijas programmu varētu uzsākt 2018.gada 2. un 3.ceturksnī;
- 2) **30 milj. EUR sēklas un sākuma kapitāla fondiem** (agrīnās stadijas finansējums uzņēmumu attīstībai). 2016.gada augustā ir apstiprināti valsts atbalsta noteikumi sēklas un sākuma kapitāla fondiem, saskaņā ar kuriem sēklas un sākuma kapitāla fondu ieviešana tiks nodrošināta ar finanšu starpnieku līdzdalību. Finanšu starpnieku atlase publiskās iepirkumu procedūras ietvaros uzsākta 2017.gada jūnijā, un šobrīd tā ir procesā. Ņemot vērā privātā līdzfinansējuma piesaistes nepieciešamību, kā arī publiskā iepirkuma procedūras norisi, paredzams, ka fondi uzsāks savu darbību 2018.gada 2.līdz 3.ceturksnī;

¹³ Prohorovs, Beizitere, 2015; Prohorovs et al, 2015; MichelBarnier,2012.

- 3) **30 milj. EUR izaugsmes kapitāla fondiem** (finansējums uzņēmumiem to vēlinākajā attīstības stadijā). 2016.gada augustā ir apstiprināti valsts atbalsta noteikumi izaugsmes kapitāla fondiem, saskaņā ar kuriem izaugsmes kapitāla fondu ieviešana tiks nodrošināta ar finanšu starpnieku līdzdalību. Finanšu starpnieku atlase publiskās iepirkumu procedūras ietvaros uzsākta 2017.gada jūnijā, un šobrīd tā ir procesā. Ņemot vērā privātā līdzfinansējuma piesaistes nepieciešamību, kā arī publiskā iepirkuma procedūras norisi, paredzams, ka fondi uzsāks savu darbību 2018.gada 2.līdz 3.ceturksnī.

Sēklas, sākuma kapitāla un izaugsmes kapitāla fondiem aktīvais investīciju periods ir 5 gadi, pēc kura atbilstoši riska kapitāla nozares praksei seko investīciju turēšanas periods, kura laikā fondi var veikt tālākās investīcijas portfeli esošajos uzņēmumos. Ņemot vērā publiskās iepirkumu procedūras norisi un nepieciešamību pēc atlases beigām piesaistīt privāto investoru līdzfinansējumu, kas attiecīgi nozīmē, ka sēklas, sākuma kapitāla un izaugsmes kapitāla fondi savu darbību uzsāks vien 2018.gada 2.līdz 3.ceturksnī, un ERAF finansējuma izmantošanas ierobežojumu līdz 2023.gadam, ir būtiski diversificēt finanšu resursus sēklas, sākuma kapitāla un izaugsmes kapitāla fondos, **lai nodrošinātu iespēju fondiem darboties atbilstoši tirgus praksei un veikt tālākās investīcijas portfeli esošajos uzņēmumos. Tādēļ Ekonomikas ministrija rosina samazināt sēklas un sākuma kapitāla fondos pieejamo ERAF finansējumu par 12 800 000 EUR un izaugsmes kapitāla fondos par 15 000 000 EUR, minēto finansējumu aizstājot ar atmaksāto publisko finansējumu finanšu instrumentos.** Papildus jānorāda, ka investīciju periodā atmaksātā publiskā finansējuma pieejamība mazinās administratīvās prasības, kas noteiktas ERAF finansējuma izlietojumam.

Akcelerācijas fondos līdzšinēji ir pieejams ERAF finansējums 15 000 000 EUR. Ņemot vērā, ka tas ir jauns instruments Latvijā, tad ar **mērķi mazināt administratīvās prasības, Ekonomikas ministrija paredz daļu ERAF finansējuma 2 milj. EUR apmērā aizstāt ar atmaksāto publisko finansējumu** finanšu instrumentos.

tabula Nr.9.

Pasākuma 3.1.2.1 un 3.1.2.2.. aktuālais ERAF finansējuma sadalījums un piedāvājums samazinājumam (EUR)

3.1.2.1 un 3.1.2.2. pasākumu finanšu instruments	Līdzšinējais ERAF piešķirums, EUR	Piedāvātais ERAF samazinājums, EUR
Tehnoloģiju akselerators	15 000 000	- 2 000 000
Sēklas un sākuma kapitāla fondi	30 000 000	- 12 800 000
Izaugsmes kapitāla fondi	30 000 000	- 15 000 000
Kopā	75 000 000	- 29 800 000

5. Atmaksāto publisko resursu pieejamība finanšu instrumentu darbības nodrošināšanai

Šajā ziņojumā minēto ERAF finansējuma samazinājumu finanšu instrumentos plānots aizstāt ar atmaksāto publisko resursu finansējumu, izņemot biznesa eņģeļu ko-investīciju instrumentu, kurā atmaksāto publisko resursu novirzīšana būs atkarīga no

pieprasījuma tirgū un Altum un LatBan pilotprojekta rezultātiem un tā ietvaros pieejamā finansējuma.

Pamatojoties uz pieprasījumu pēc konkrētā produkta, atmaksu finansējums neparedz izmantošanas termiņa ierobežojumus, tas var tikt pielāgots atbilstoši tā brīža pieprasījumam un tirgus situācijai, kā arī veicināt finanšu instrumenta pieejamību, mazinot administratīvos procesus atbalsta piešķiršanai, ko nosaka ERAF finansējuma izlietošanu ierobežojošie ES tiesību akti. Daļēja ERAF finansējuma aizstāšana ar atmaksām ir atzīta par atbilstošāko, lai nesamazinātu publisko finanšu instrumentu apmēru, bet uzlabotu produktu konkurētspēju – atbalsta izsniegšanas procesu.

Plānoto atmaksāto līdzekļu naudas plūsmu prognozes atspoguļotas šī ziņojuma pielikumā Nr.1, un tās pierāda, ka reciklētie līdzekļi ir pieejami pietiekošā apmērā, lai veiktu informatīvajā ziņojumā norādīto ERAF finansējuma aizstāšanu ar atmaksām.

Secinājumi

Atbilstoši MK noteikumu Nr.118 25.1.apakšpunktam Ekonomikas ministrija ir izvērtējusi finanšu tirgus situāciju attiecībā uz finansējuma pieejamību un secinājusi sekojošo:

1. Lai gan Komercbanku aktivitāte rezidentu uzņēmumu kreditēšanā laika posmā no 2015.-2017.gadam mazo aizdevumu segmentā ir palielinājusies un prognozēts, ka stabils palielinājums būs arī turpmākajos gados, joprojām pastāv tirgus nepilnības mazu aizdevumu segmentā, īpaši uzņēmējdarbības uzsācējiem. Ņemot vērā Altum un komercbanku atšķirīgo darbības fokusu, aizdevumu saņemšanas nosacījumus un aizdevumu saņemšanas procesu, Altum aktivitātes tirgus nepilnību risināšanā ir nepieciešamas;
2. Komercbanku kreditēšanas aktivitāti mazo un vidējo uzņēmumu neliela apjoma kredītu izsniegšanā veicina 3.1.1.1.pasākuma “Aizdevumu garantijas” aktivitātes, tai skaitā jauna sadarbības modeļa ar komercbankām ieviešana. Augstais pieprasījums pēc aizdevumu garantijām un ERAF izlietojuma rādītāji pamato papildus ERAF finansējuma piešķiruma nepieciešamību minētā pasākuma īstenošanai. Papildus prognozējam, ka turpmāk vēl lielāku stimulu kreditēšanā sniegs portfeļgarantiju instrumenta (finansētas no atmaksātā publiskā finansējuma finanšu instrumentos), kā arī InnovFin garantiju pieejamība (finansētas Eiropas Stratēģiskā investīciju fonda ietvaros), tādējādi papildinot ERAF finansētās individuālās garantijas.
3. Riska kapitāla nozare Latvijā attīstās lēni, turklāt privātajiem investoriem trūkst stimulu veikt un riska tolerance privātajiem investoriem investēt agrīnās stadijas riska kapitāla fondos ir nepietiekama, būtiska ir valsts intervence un valsts atbalsta programmas.
4. Finanšu instrumentu īstenošanā saskatāma ERAF finansējuma izmantošanu ierobežojošo ES tiesību aktu ietekme uz administratīvajiem procesiem, kā arī limitētais ERAF finansējuma izmantošanas termiņš, kas jo īpaši ierobežo sēklas, sākuma un izaugsmes kapitāla fondos turpmāko investīciju finansēšanu portfeļa uzņēmumos pēc aktīvā investīciju perioda beigām.

Aktualizētais tirgus nepilnību izvērtējums finanšu pieejamības jomā

5. Lai uzlabotu Altum īstenoto valsts atbalsta programmu īstenošanu un optimālu publisko resursu izmantošanu, ir nepieciešams diversificēt finanšu avotus minēto programmu īstenošanā un samazināt ERAF finansējumu, to aizstājot ar citu finanšu resursu, kas neparedz ES tiesību aktos paredzēto ERAF izlietošanas nosacījumu piemērošanu.

6. ERAF finansējuma samazinājums finanšu instrumentos – mikrokreditēšanā un aizdevumos biznesa uzsācējiem, akcelerācijas fondos, sēklas, sākuma un izaugsmes kapitāla fondos, to aizstājot ar atmaksām, uzlabos atbalsta programmu īstenošanu, to konkurētspēju un sniegs iespēju samazināt administratīvos procesus atbalsta piešķiršanai, tādējādi padarot atbalstu komersantiem pieejamāku.

7. ERAF izlietojuma riski identificēti biznesa eņģeļu ko-investīciju instrumenta īstenošanā, ko nosaka nepietiekama biznesa eņģeļu aktivitāte un nelielais investīciju skaits Altum un LatBan pilotprojekta ietvaros, kas nepamato biznesa eņģeļu ko-investīciju instrumenta ieviešanas nepieciešamību. Tirgus negatīvību instrumentam atzinis arī EIF.

8. Lai veicinātu mikrokreditēšanas, uzņēmējdarbības uzsākšanas un riska kapitāla instrumentu pieejamību, tai skaitā sēklas, sākuma un izaugsmes kapitāla instrumentu īstenošanu atbilstoši riska kapitāla nozares praksei, nodrošinot turpmākās investīcijas portfeļa uzņēmumos pēc investīcijas perioda beigām, atvieglotu administratīvos procesus, kas saistīti ar ERAF finansējuma izmantošanas ierobežojumiem un ES regulējošajiem tiesību aktiem, kā arī novērstu ERAF finansējuma izlietošanas riskus biznesa eņģeļu ko-investīciju instrumenta ietvaros, EM rosina:

- a) samazināt Fondu fonda ietvaros finanšu instrumentiem pieejamo ERAF finansējumu par **25 416 515 EUR**¹⁴, ERAF finansējuma daļu aizstājot ar finanšu instrumentos atmaksāto publisko finansējumu, vienlaikus nesamazinot finanšu instrumentos komersantiem pieejamo publisko finansējumu.
- b) ņemot vērā augsto pieprasījumu garantiju instrumenta ietvaros un ERAF finansējuma izlietojuma veicināšanai **EM rosina palielināt ERAF finansējumu** aizdevumu garantiju instrumentā par **22 800 000 EUR** (skatīt 8.tabulu).
- c) veikt grozījumus Fondu fonda biznesa plānā, samazinot ERAF finansējuma apmēru finanšu instrumentiem un diversificējot finanšu resursus, novirzot papildus atmaksāto publisko finansējumu finanšu instrumentos.

9. Minētās finanšu pārdales neietekmē DP rādītāju sasniegšanu un valsts atbalsta programmu darbības principus un ieviešanas nosacījumus, kas noteikti to īstenošanas noteikumos.

tabula Nr.10

EM piedāvātais ERAF finansējuma samazinājums finanšu instrumentos (tajā skaitā ietverot snieguma rezervi)

Pasākums			Rezultāts
----------	--	--	-----------

¹⁴ Detalizētu sadalījumu skatīt 10.tabulā

Aktualizētais tirgus nepilnību izvērtējums finanšu pieejamības jomā

	ERAF piešķirums, EUR	ERAF samazināj- ums, EUR	ERAF instrumentā, EUR	Atmaksas, ko novirzīt, EUR	Līdzšinēji novirzītās atmaksas, EUR	Privātais līdzfinansē- jums, EUR	Kopā, EUR
3.1.1.1. "Aizdevumu garantijas"	22 000 000	+22 800 000	44 800 000	0	6 000 000	0	50 800 000
3.1.1.2. "Mezanīna aizdevumi"	7 000 000	0	7 000 000	0	5 980 000	20 000 000	32 980 000
3.1.1.3. "Biznesa eņģeļu ko-investīciju fonds"	10 416 515	- 10 416 515	0	0	0	0	0
3.1.1.4. "Mikrokreditēšana un aizdevumi biznesa uzsācējiem"	12 000 000	- 8 000 000	4 000 000	2 500 000	2 000 000	23 000 000	31 500 000
3.1.2.1. "Riska kapitāls"	60 000 000	-27 800 000	32 200 000	27 800 000	0	38 550 000	98 550 000
3.1.2.2. "Tehnoloģiju akseleratori"	15 000 000	-2 000 000	13 000 000	2 000 000	0	1 375 000	16 375 000
Kopā	126 416 515	-25 416 515	101 000 000	32 300 000	13 980 000	82 925 000	230 205 000

6. Ietekme uz DP specifisko atbalsta mērķu rādītāju sasniegšanu

DP ir noteikti 3.1.1. un 3.1.2. specifiskā atbalsta mērķa kopējie iznākuma rādītāji. Atbilstoši DP 3.1.1. un 3.1.2. SAM pasākumu ietvaros līdz 2023. gada 31. decembrim ir noteikti sasniedzamie rezultāta rādītāji, iznākuma rādītāji un sasniedzamie finanšu rādītāji.

Ņemot vērā plānoto finansējuma pārdali no finanšu instrumentu pasākumiem uz 3.1.1.5. pasākumu, Altum sadarbībā ar EM veica ietekmes uz iznākumu rādītāju sasniegšanu izvērtējumu. Nosakot sasniedzamos rādītājus finanšu instrumentos, nav ņemts vērā piešķirtais un plānotais atmaksātā publiskā finansējuma piešķirums finanšu instrumentos.

Specifiskā atbalsta mērķa **3.1.1. SAM** ietvaros noteikti vairāki iznākumu rādītāji (kumulatīvi), kura vērtība veidojas no iznākuma rādītāja vērtības 3.1.1. SAM pasākumu līmenī.

1. Rādītāja *Atbalstīto komersantu skaits, kuri saņem atbalstu* – **860** komersanti vērtību veido 3.1.1. SAM ietvaros īstenoto finanšu instrumentu pasākumu rādītāja kopsumma un biznesa inkubatoru un industriālo teritoriju pasākumos plānotās atbalstīto komersantu vērtības:

1.1. **komersanti, kas saņem finansiālu atbalstu, kas nav granti** – kopējā vērtība **790** komersanti veidojas no katra atsevišķa pasākuma¹⁵ ietvaros sasniegtā iznākuma rādītāja.

¹⁵ Vērtības ir indikatīvas un sastādītas saskaņā ar Altum sniegto sākotnējo prognozi

Aktualizētais tirgus nepilnību izvērtējums finanšu pieejamības jomā

Pasākums	Sākotnēji plānotā sasniežamā vērtība līdz 2023.gadam	Faktiski plānotā sasniežamā vērtība ¹⁶
Aizdevumu garantijas	114	378
Mezanīna aizdevumi	12	12
Mikrokreditēšana un aizdevumi biznesa uzsācējiem	624	400
Biznesa eņģeļu līdzinvestīciju fonds	40	0
Kopā	790	790

- 3.1.1.1.pasākuma “Aizdevumu garantijas” ietvaros sākotnēji plānotā iznākuma rādītāja vērtība ir 114 atbalstītie komersanti. Rādītāja vērtība sākotnēji noteikta pieņemot, ka pasākumam plānotais ERAF finansējuma ir 15 milj. EUR un vidējais garantijas apjoms vienam komersantam ir 0.5 milj. EUR. Papildus 7 milj. EUR sākotnēji bija paredzēti portfelģarantijām, taču, ņemot vērā, ka portfelģarantijas tiks pilnīgi finansētas no finanšu instrumentos atmaksātā publiskā finansējuma, tad arī 7 milj. EUR tiks novirzīti individuālo garantiju finansēšanai.

Uz 2017.gada 30.septembri ir noslēgti 206 aizdevumu garantiju līgumi par 34 milj. EUR. Faktiskā vidējā garantijas summa ir aptuveni 165 tūkst. EUR, kas būtiski atšķiras no sākotnēji plānotās – 500 tūkst. EUR, kā rezultātā jau uz 2017.gada septembri ir pārsniegts uz 2023.gadu plānotais iznākuma rādītājs.

Jānorāda, ka piešķirot aizdevumu garantiju programmas īstenošanai papildus ERAF finansējumu 22 800 000 EUR apmērā, tādejādi kopumā sastādot 44 800 000 EUR, tiks sniegts ieguldījums rādītāja sasniegšanā, kopumā prognozējot rādītāju programmas ietvaros 378 komersantus.

- 3.1.1.2.pasākuma "Mezanīna aizdevumi" ietvaros sākotnēji plānotā iznākuma rādītāja vērtība ir 12 komersanti. Plānotās pārdales neietekmē šo pasākumu, attiecīgi rādītāja vērtība netiek mainīta.
- 3.1.1.3.pasākuma “Biznesa eņģeļu ko-investīciju instruments” ietvaros sākotnēji plānotā iznākuma rādītāja vērtība ir 40 komersanti. Ņemot vērā, ka tuvākā nākotnē nav plānots īstenot šo pasākumu un viss ERAF finansējums tiks pārdaļīts, šī rādītāja vērtība netiks sasniegta, kas neietekmē rādītāja “1.1.komersanti, kas saņem finansiālu atbalstu, kas nav granti – kopējā vērtība 790” sasniegšanu, jo ieguldījumu minētā rādītāja pārsniegšanā nodrošina citi finanšu instrumenti.

3.1.1.4.pasākuma “Mikrokreditēšana un aizdevumi uzsācējiem” ietvaros sākotnēji plānotā finansējuma apmērs 10 milj. EUR mikrokredītiem un 20 milj. EUR starta aizdevumiem un, pieņemot, ka vidējais mikrokredīta apjoms ir 20 tūkst. EUR un starta aizdevumiem - 40 tūkst. EUR. Uz 2017.gada 30.septembri 3.1.1.4.pasākuma ietvaros jau ir noslēgti 226 starta aizdevumi 4,58 milj. EUR apmērā un 72 mikroaizdevumu līgumi 0,87 milj. EUR apmērā.

Faktiskā vidējā starta aizdevumu summa ir 20 tūkst. EUR un mikroaizdevumu – 12 tūkst. EUR, kas atšķiras no sākotnēji plānotajās vidējām aizdevumu summām.

¹⁶ Nosakot faktiski plānoto sasniežamā rādītāja vērtību, netiek ņemta vērā snieguma rezerve.

Pēc plānotajām pārdalēm 3.1.1.4.pasākuma ietvaros mikro un starta aizdevumu izsniegšanai un vadības izmaksām pieejamais finansējums no ERAF līdzekļiem būs 4 milj. EUR.

Ņemot vērā vidējo viena starta un mikroaizdevumu apjomu, un dažādu finanšu resursu izmantošanu (programmas piešķirumu veido ERAF, atmaksātās finansējums finanšu instrumentos un Altum privātais finansējums) viena aizdevuma izsniegšanai, kas ļauj sasniegt lielāku atbalstīto komersantu skaitu, prognozēts, ka programmā tiks atbalstīti 400 komersanti. Tādejādi **plānotās pārdales rezultātā sākotnēji noteiktā 3.1.1.4.pasākuma iznākuma rādītāja vērtību būtu jāsamazina par 224 komersantiem, kas gan neietekmē rādītāja "1.1.komersanti, kas saņem finansiālu atbalstu, kas nav granti – kopējā vērtība 790" sasniegšanu, jo ieguldījumu minētā rādītāja pārsniegšanā nodrošina citi finanšu instrumenti.**

- 1.2. **atbalstīto komersantu skaits 3.1.1.5.pasākuma ietvaros – 20.** Uz šo brīdi pasākuma ietvaros ir apstiprināti 39 projekti un izlietots viss pieejamais finansējums, līdz ar to var pieņemt, ka sākotnēji plānotais iznākuma rādītājs - 20 atbalstītie komersanti pasākuma ietvaros tiks pārsniegts.

Palielinot ERAF finansējumu pasākuma ietvaros par 25 milj. EUR, ir plānots, ka papildus tiks atbalstīti vēl 12 komersanti, pieņemot, ka vidējās projekta izmaksas būtu 2 milj. EUR.

Līdz ar to **iznākuma rādītāja vērtība pasākuma ietvaros būtu jāmaina uz - 32 komersanti.**

- 1.3. **atbalstīto komersantu skaits 3.1.1.6.pasākuma ietvaros – 50.** Plānotās pārdales neietekmē šī rādītāja sasniegšanu.

Secinājums: Plānotās pārdales neietekmē DP rādītāja sasniegšanu, tomēr būs nepieciešams veikt atsevišķus precizējumus attiecībā uz rādītāju "***komersanti, kas saņem finansiālu atbalstu, kas nav granti – kopējā vērtība 790***" plānotajās rādītāja vērtībās pasākumu līmenī – pasākumu regulējošos normatīvajos aktos, biznesa plānā, rādītāju pasē.

2. **Atbalstīto jaunizveidoto komersantu skaits – 308**, ko veido:
- atbalstīto komersantu skaits biznesa inkubatoros – 148 komersanti
 - starta programmā atbalstītie komersanti - 160 komersanti

Tā kā uzņēmējdarbības uzsācēju programmā visi aizdevumu saņēmēji ir jaunizveidoti uzņēmumu un uz 2017.gada 30.jūniju jau izsniegti 187 starta aizdevumu, plānots, ka šis rādītājs tiks pārsniegts.

3. **Piesaistītais privātais līdzfinansējums publiskajam finansējumam (grantiem) – 21 750 000 EUR**

Potenciālās finansējuma pārdales rādītāja vērtību nesamazinās. Attiecīgi, ja tiek īstenota 3.1.1.5. pasākuma otrā kārtā ar provizorisko ERAF finansējumu 25 tūkst.

EUR, rādītājs tiks palielināts. Indikatīvi var secināt, ka rādītāju var dubultot, attiecīgi kopumā piesaistot līdz pat 40 000 000 EUR.

4. Piesaistītais privātais līdzfinansējums (ne granti) – 12 750 000 EUR

Šo rādītāju sākotnēji bija plānots sasniegt 3.1.1.3.pasākuma “Biznesa eņģeļu ko-investīciju instruments” ietvaros. Tā kā plānotās pārdales paredz, ka šis pasākums netiks īstenots, rādītāju plānots uzskaitīt 3.1.1.1.pasākuma “Aizdevumu garantijas”, 3.1.1.2.pasākuma “Mezanīna aizdevumi” un 3.1.1.4.pasākuma “Mikrokreditēšana un aizdevumi biznesa uzsācējiem” ietvaros. Ņemot vērā aizdevumu garantiju būtisko ieguldījumu komercbanku aizdevumu piesaistē, riski sasniegt šo rādītāju nepastāv. Turklāt, norādāms, ka jau 3.1.1.2.pasākuma “Mezanīna aizdevumi” ietvaros plānots piesaistīt komercbanku aizdevumus 22,5 milj. EUR apmērā, kas jau pārsniedz noteikto rādītāja sliekšni.

Secinājums: Attiecībā uz *rādītāju piesaistītais privātais līdzfinansējums – 12 750 000 EUR*, nepieciešams veikt izmaiņas rādītāja uzskaites parametros, nosakot, ka rādītāja vērtība veidojas no 3.1.1.1., 3.1.1.2. un 3.1.1.4.pasākumiem.

5. Nodarbinātības pieaugums atbalstītajos uzņēmumos – 827.

- 3.1.1.6. pasākumā biznesa inkubatoros - **200 pilnslodzes ekvivalents**. Finansējuma pārdales šo pasākumu neietekmē;
- 3.1.1.4. pasākuma ietvaros - **160 pilnslodzes ekvivalents**
Šo rādītāju bija plānots sasniegt 3.1.1.4.pasākuma “Mikrokreditēšana un aizdevumi uzsācējiem” ietvaros un tā noteikšanas tika saistīta ar rādītāju “Atbalstīto jaunizveidoto komersantu skaits”, pieņemot, ka no katra komersanta ir paredzēta vismaz viena darba vieta. Tā kā rādītāju “Atbalstīto jaunizveidoto komersantu skaits” plānots sasniegt, pat samazinot ERAF piešķirumu, arī šī rādītāja vērtība nav jāmaina;
- 3.1.1.5. pasākuma ietvaros – **467 pilnslodzes ekvivalents**.
Iznākuma rādītāju vērtības 3.1.1.5. pasākuma pirmās kārtas ietvaros tika noteiktas, balstoties uz ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2007.–2013.gada plānošanas periodā gūto pieredzi, tostarp, ka vienas darbavietas izveides izmaksas ir 41 000 EUR ERAF finansējuma. Vienlaikus pieņemot, ka DP prioritārā virziena "Mazo un vidējo komersantu konkurētspēja" 3.3.1. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt privāto investīciju apjomu reģionos, veicot ieguldījumus uzņēmējdarbības attīstībai atbilstoši pašvaldību attīstības programmās noteiktajai teritoriju ekonomiskajai specializācijai un balstoties uz vietējo uzņēmēju vajadzībām" rezultātā arī tiks veiktas investīcijas tajās pašās industriālajās teritorijās, kur 3.1.1.5. pasākuma ietvaros. Pieņemts, ka šāda pārklāšanās notiks 50 procentu gadījumos. Šajos gadījumos tirgus nepilnības ir lielākas, līdz ar to vienas darbavietas radīšanai nepieciešami vidēji 82 000 EUR. Tā rezultātā, ieguldot ERAF finansējumu 25,1 milj. EUR apmērā apstrādes rūpniecībā, tiks izveidotas vismaz 467 jaunas darbavietas. Tādējādi

3.1.1.5. pasākuma otrās kārtas ietvaros iznākuma rādītāji būtu nosakāmi analogiski pirmajai kārtai, līdz ar to ieguldot, piemēram, 25 milj. EUR ERAF finansējuma 3.1.1.5.pasākuma līmenī attiecīgi pieaugtu arī rādītāju vērtības.

3.1.2. SAM ietvaros noteikti vairāki iznākumu rādītāji finanšu instrumentos.

1. Komersanti, kas saņem finansiālu atbalstu, kas nav granti – 100 komersanti. Rādītājs summējas akcelerācijas fondu, sēklas kapitāla, sākuma kapitāla un izaugsmes kapitāla fondu ietvaros.

Atbilstoši plānotajām finansējuma pārdalēm, akcelerācijas fondos pieejamais ERAF finansējums būs 13 milj. EUR. Pie sākotnēji plānotā ERAF finansējuma apjoma 15 milj. EUR bija plānots atbalstīt indikatīvi 90 komersantus. Ņemot vērā ERAF finansējuma samazinājumu akcelerācijas fondos 2 milj. EUR apmērā, tad atbalstīto komersantu skaits proporcionāli samazinātos par 12 komersantiem, sasniedzot atbalstīto komersantu skaitu akcelerācijas fondos 78 komersantus.

Sēklas, sākuma un izaugsmes kapitāla fondos pie sākotnēji plānotā ERAF finansējuma 60 milj. EUR bija plānots atbalstīt kopumā vismaz 70 komersantus. Ņemot vērā plānoto ERAF finansējuma samazinājumu 27,8 milj. EUR apmērā, tad atbalstīto komersantu skaits sēklas, sākuma un izaugsmes kapitāla fondos proporcionāli samazinātos par 32 komersantiem, sasniedzot atbalstīto komersantu skaitu sēklas, sākuma kapitāla un izaugsmes kapitāla fondos 38 komersantus.

Kopumā rādītājs 3.1.2. SAM ietvaros tiks pārsniegts.

2. Atbalstīto jaunizveidoto komersantu skaits – 60 komersanti.

Minēto rādītāju plānots sasniegt akcelerācijas fondos. Kopumā, Ņemot vērā plānoto ERAF finansējuma samazinājumu akcelerācijas fondos 2 milj. EUR apmērā, paredzēts atbalstīt 78 jaunizveidotus komersantus. **Tādejādi pārdales neietekmē šīs rādītāja sasniegšanu.**

3. Privātais finansējums, kas piesaistīts publiskajam finansējumam (ne grantiem) – 23 375 000 EUR.

Rādītājs summējas akcelerācijas fondu, sēklas, sākuma kapitāla un izaugsmes kapitāla fondu ietvaros. Ņemot vērā sākotnēji plānoto ERAF finansējumu apmēru akcelerācijas fondos 15 milj. EUR apmērā, sēklas kapitāla, sākuma kapitāla un izaugsmes kapitāla fondos 60 milj. EUR apmērā, sākotnēji plānots bija piesaistīt privāto līdzfinansējumu, tai skaitā ieguldījumu līmenī, indikatīvi 40 milj. EUR apmērā (attiecīgi 1,375 milj. EUR akcelerācijas fondos un 38,6 milj. EUR sēklas, sākuma kapitāla un izaugsmes kapitāla fondos).

Ņemot vērā plānoto ERAF samazinājumu riska kapitāla instrumentiem kopumā 29,8 milj. EUR apmērā, proporcionāli tiek samazināts plānotā piesaistītā privātā

Aktualizētais tirgus nepilnību izvērtējums finanšu pieejamības jomā

līdzfinansējuma apmērs, un atbilstoši jaunajām aplēsēm, ņemot vērā pieejamā ERAF finansējuma apmēru 45,2 milj. EUR, tad piesaistāmā privātā līdzfinansējuma apmērs ir 24,1 milj. EUR.

Pārdaļu rezultātā piesaistāmā privātā līdzfinansējuma apmērs 3.1.2. SAM ietvaros tiks sasniegts.

Aktualizētais tirgus nepilnību izvērtējums finanšu pieejamības jomā

Pielikums Nr.1

Publiskā finansējuma atmaksas 2017.-2025.gadā

	Kumulatīvi, tūkst.EUR	2017.gadā	2018.gadā	2019.gadā	2020.gadā	2021.gadā	2022.gadā	2023.gadā	2024.gadā	2025.gadā
	EM programmu resursi "Saistības"									
2.2.1.4.1. aktivitāte	"Atbalsts aizdevumu veidā komersantu konkurētspējas uzlabošanai"	5 403	7 602	9 053	9 882	10 171	10 322	10 360	10 368	10 368
	"Atbalsts aizdevumu veidā komersantu konkurētspējas uzlabošanai"	16 606	18 267	18 746	19 559	19 559	19 559	19 559	19 559	19 559
1.3.1.2. aktivitāte	"Atbalsts pašnodarbinātības un uzņēmējdarbības uzsākšanai"	7 525	7 525	7 525	7 525	7 525	7 525	7 525	7 525	7 525
	ERAF-1	699	699	699	699	699	699	699	699	699
	ESF-1	791	791	791	791	791	791	791	791	791
	Mikro-1	560	560	560	560	560	560	560	560	560
2.2.1.1.	Ieguldījumu fonds	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.2.1.4.2.	Mezanīna aktivitāte	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FOF 3.1.1. un 3.1.2. aktivitātes	FoF RKF	0	0	68	319	875	875	3 208	7 063	12 948
	FoF Starta	120	440	834	834	834	834	834	834	834
	FoF Mikro	28	126	225	468	761	942	942	942	942
	FoF Paralēlais	4	63	247	652	874	874	874	874	874
	FoF garantijas	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DME	DME aizdevumi	0	10	91	358	911	1 743	2 211	2 798	4 003
	DME garantijas	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Kopā "Saistības"	31 735	36 082	38 838	41 647	43 560	44 724	47 563	52 013	59 103